

SENTER FOR BARNEVERNINGSFORSKNING
OG INNOVASJON

Bente Heggem Kojan og
Hilde Marie Thrana

Støtte i skolen for hjemmeboende barnevernsbarn

Et forsknings - og innovasjonsprosjekt

Forord

Prosjektet «Aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen – innovasjon i samarbeid mellom skole og barnevern», har vært finansiert med midler fra Regionalt forskningsråd og tidligere Høgskolen i Sør-Trøndelag. Denne rapporten har som formål å sammenstille funnene fra forskningsintervjuene med barna og foreldrene som har deltatt i prosjektet, samt vise hvordan praksisfeltet har organisert seg og arbeidet for å bedre skolesituasjonen for barna. Prosjektperioden har vært fra januar 2015-desember 2016.

I de siste årene har det vært stort fokus på skolesituasjonen for barn som er plassert utenfor hjemmet av barnevernet, og hvordan hjelpeapparatet kan forbedre denne gruppens skolesituasjon. Målgruppen for dette prosjektet har imidlertid vært barn med hjelpetiltak fra barnevernet som bor hjemme og som har faglige og/eller sosiale utfordringer i skolen. Hensikten har vært å finne måter å jobbe på som støtter barna i skolen, slik at de både trives og lykkes. Det er godt dokumentert i eksisterende forskning at sosial og faglig inklusjon av barna i skolen har stor betydning for barns livssjanser på sikt.

Rundt hvert barn i prosjektet har det blitt etablert team med representanter fra barnevern og skole, og i noen av teamene var også PPT med. Temaene har sammen med barna og deres foreldre bestemt hva som kan gjøres for å bedre skolesituasjonen for barna. Teamene har fått gruppeveiledning fra prosjektledelsen samt professor Bo Vinnerljung og dosent Per Åge Gjertsen, men de har selv hatt ansvar for å gjennomføre tiltakene.

Prosjektet har hatt en referansegruppe bestående av oppvekstsjef i Midtre Namdal, lederrepresentanter og fagledere fra skole, PPT og barnevern. Vi vil takke for alle gode innspill og samarbeid med familiene som har deltatt, praktikerne som har utgjort teamene rundt barna og lederne som har deltatt i referansegruppa. En spesiell takk til Monica Hanssen ved Midtre Namdal Barneverntjeneste for bistand i rekruttering av familier til prosjektet og tilrettelegging for forskningsintervjuer og seminarer. For øvrig vil vi også takke professor Willy Lichtwarck og professor emeritus Graham Clifford for oppstart av prosjektet, og Per Åge Gjertsen for kommentarer og innspill underveis.

Trondheim, februar 2017

Bente Heggem Kojan og Hilde Marie Thrana

Innhold	
Forord.....	1
Bakgrunn for prosjektet.....	4
Fokus på hjemmeboende barnevernsbarns skolesituasjon	4
Hvorfor har barnevernsbarn dårligere skoleresultater enn andre barn?	5
Mål	5
Organisering og gjennomføring	6
Deltakere.....	6
Referansegruppe.....	6
Metode.....	7
Rekruttering av deltakere	7
Intervjuer med barn og foreldre	7
Dialog med ansatte i skole og barnevern.....	8
Oppfølging og veiledning av teamene rundt barna	8
Innovasjonsbegrepet	9
Resultater fra intervjuene med barna og foreldrene	9
Intervjuer med barna	9
Om familien og venner	10
Både inkludert og ekskludert	10
Fortellinger om mestring og strev	11
Om drømmeskolen	12
Om barnevernet.....	12
Intervjuer med foreldrene	13
Hvem er foreldrene?	13
Slik foreldrene beskriver barna	13
Årsaker til at barnet hadde det vanskelig	14
Om samarbeidet med skolen og lærerne	15
Om samarbeid mellom skole og barnevern.....	17
Om kontakten med barnevernet	17
Hvilken hjelp/ støtte trenger barnet?	18
Foreldrene om samarbeid mellom barnevern og skole.....	18
Oppsummering av intervjuene	19
Hvordan jobbet teamene rundt barna?.....	19
Eksempler på hvordan teamene har jobbet rundt barna	21
Oppsummering av erfaringene i teamene rundt barna.....	25
Avslutning	26

Hjemmeboende barnevernsbarn skolesituasjon	26
Ble barnas skolesituasjon bedre?	27
Hva kan gjøres fremover for å bedre hjemmeboende barns skolesituasjon?	28
Øk bruken av tiltak rettet mot hjemmeboende barnevernsbarns skolesituasjon	28
Avklar ansvar tidlig og vær fleksibel	28
Sosialfaglig kompetanse inn i skolehverdagen	29
Kunnskap om barnets situasjon i skolen er viktig – også for barnevernet	30
Skoleprestasjonene til hjemmeboende barnevernsbarn kan forbedres	31
Referanser	33
Vedlegg 1 Godkjenning fra NSD	36
Vedlegg 2 Samtykkeskjema barn	38
Vedlegg 3 Samtykkeskjema foreldre.....	40
Vedlegg 4 Oppstartsseminar	42
Vedlegg 5 Midtveisseminar.....	43
Vedlegg 6 Sluttevaluering	45

Bakgrunn for prosjektet

Prosjektet «Aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen – innovasjon i samarbeid med skole og barnevern» har prøvd ut ulike former for samhandling og tiltak rundt 10 barn i skoleåret 2015-16. Barna som ble rekruttert til å delta i prosjektet, er hjemmeboende med foreldre, har hjelpetiltak fra barnevernet samt sosiale/faglige utfordringer i skolen. I prosjektet har det blitt kartlagt hva som kan være mulig og hensiktsmessig med tanke på fremtidige samhandlingstiltak for de ti barna i prosjektet, men også for andre barn i samme målgruppe. Prosjektet har bestått av en innovasjonsdel og en forskningsdel som har vært tett integrert i hverandre.

Fokus på hjemmeboende barnevernsbarns skolesituasjon

Det er velkjent at skole har stor innflytelse på hvordan barn vil klare seg videre i livet på sentrale livsområder. Skole omtales som en potensiell marginaliseringsgenerator i forhold til ekskludering fra arbeidsmarked, dårlig helse og sosiale problemer i kunnskapssamfunnet (Frønes og Strømme, 2010; Vinnerljung mfl., 2010). For barn i barnevernet er deres skolesituasjon særlig aktuell å se nærmere på da de også ofte har belastninger på andre livsområder som familiære forhold, helse og sosiale forhold. Ulike studier der registerdata er anvendt, viser store utfordringer i forhold til barnevernsbarns utdanningsforløp (Madsen og Backe-Hansen, 2015; Valset, 2014). Spesielt er det godt dokumentert at barnevernsbarn som bor utenfor hjemmet, i fosterhjem eller institusjon, har særskilte problemer i skolen (Iversen mfl., 2010; Forsman og Vinnerljung, 2012; Skilbred og Iversen, 2014). Dæhlen (2015) har dokumentert at barnevernsbarn i mindre grad begynner på videregående studier, men også at de i langt større grad faller fra underveis enn jevnaldrende barn. På bakgrunn av denne kunnskapen har det over de siste årene vært prøvd ut tiltak for å bedre skoleprestasjonene til barn som er flyttet til fosterhjem og institusjon (Bufdir, 2014; Seeberg mfl., 2013; Dietrichson mfl., 2015). Dette har vært et nødvendig og viktig fokus.

Samtidig er det lite forsket på skolesituasjonen for barn som bor hjemme med foreldre og som mottar hjelpetiltak fra barnevernet. I dag mottar nærmere 55 000 barn tiltak fra barnevernet, og ca. 60 % av disse barna har bare hjelpetiltak i hjemmet (SSB, 2016). Hvor stor andel av de hjemmeboende barna som har sosiale vansker i skolen vet vi ikke sikkert. Registerdata viser at type barnevernserfaring, altså om barnet er hjemmeboende med tiltak eller er flyttet utenfor hjemmet, ikke har påvirket karakternivået i vesentlig grad (Bufdir, 2017). Går vi mer inn i dataene og skiller mellom type omsorgstiltak viser registerdata at barn med hjelpetiltak i hjemmet har dårligere skoleprestasjoner enn barn som er plasserte i fosterhjem (Valset, 2014). Riktignok har hjemmeboende barnevernsbarn bedre skoleprestasjoner enn barn som er bosatt i institusjon. Analyser av oppnådd utdanningsnivå blant barnebefolkningen viser at gruppen med bare hjelpetiltak har større grad av frafall i videregående utdanningsløp enn andre barn, samt at gruppen bruker lenger tid enn andre barn på å gjennomføre videregående utdanning (Madsen og Backe-Hansen, 2015). Manglende grunnleggende ferdigheter korrelerer sterkt med frafall fra videregående skole (Markussen og Sandberg, 2004).

Tidligere forskning har også dokumentert at flere av foreldrene i kontakt med barnevernet har hatt store utfordringer i skolen selv, hvor en del ikke har fullført grunnskole eller videregående skole (Clifford mfl., 2015; Fauske mfl., 2009). Barnevernsbarn er som voksne sterkt overrepresentert blant de arbeidsledige, og mottar oftere trygdeytelse og inntektsstøtte i forhold den øvrige barnepopulasjonen (Clausen og Kristofersen, 2008; Kristofersen og Clausen, 2008). Barnevernsbarn har ofte en familiebakgrunn med svake nettverk inn i arbeidslivet (Kojan og Fauske, 2011) og er en svært utsatt gruppe for drop-out fra skole og arbeidsliv. Forskning på årsaker til frafall fra videregående skole viser at bla. sosiale forhold, svake nettverk og psykisk helse har stor innvirkning på om ungdom fullfører videregående skole og kommer seg inn i arbeidslivet (Thrana mfl., 2009). Frafall fra videregående skole utelukker selvsagt ikke denne gruppen fra deltakelse i arbeidslivet, men barnevernsbarn vil i liten grad ha det tiltrengte nettverk inn i arbeidslivet som kan kompensere for manglende formell utdanning.

At bestemte grupperinger blant unge voksne står utenfor arbeidslivet har store individuelle og samfunnsmessige kostnader. Effektive tiltak som retter seg mot integrasjon av barnevernsbarn i skolen, vil ha verdiskapningspotensiale både på individ- og samfunnsnivå. Velferdsstatens bærekraft er utfordret gjennom at deler av befolkningen vil stå utenfor eller være utstøtt fra arbeidslivet.

Hvorfor har barnevernsbarn dårligere skoleresultater enn andre barn?

Vinnerljung og Hjern (2011) finner at svakere skoleprestasjoner blant omsorgsplasserte barnevernsbarn ikke handler om at barna har svakere kognitiv kapasitet enn den øvrige barnepopulasjonen. Ved kognitive tester ved 18 årsalderen finner de at denne gruppen har lignende resultater som utenlandsfødte adopterte barn. De mener at årsakene til skolevanskene handler om at barna har dårligere arbeidsminne, og problemer med å få med seg undervisningen. Dette kan henge sammen med at barnet har hatt ulike belastninger og bekymringer som ofte kommer av en oppvekst preget av lite stabilitet og trygghet. Her kan slike belastende forhold være blant annet hyppige flyttinger og skifte av omsorgspersoner.

Mål

Prosjektet har hatt to hovedformål. Vi ønsket å få bedre innsikt i skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn med utgangspunkt i foreldres og barns egne forståelser og opplevelser av skolen. Selve datainnsamlingen har hatt to fokus: 1) kartlegge skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn, og 2) dokumentere og systematisere hvilke barrierer og muligheter som finnes for å bedre skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn.

Det andre hovedformålet med prosjektet har vært å bedre skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn. Prosjektet har tittelen *Aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen* for å indikere at dette er et innovativt prosjekt som har tatt sikte på å sette i gang tiltak for å bedre skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn. Med innovasjon forstår vi «å gjøre noe

på andre måter enn tidligere» (Aasen og Amundsen, 2015, s. 17). Et fokus i prosjektet har vært å utvikle samarbeidsformer og tiltak som utløser sammenfallende interesser mellom barnevern og skole.

Organisering og gjennomføring

Prosjektet består både av en forskningsdel og en innovasjonsdel. Forskningsdelen har som formål å framskaffe kunnskap og innsikt om hvilke utfordringer som er knyttet til å bedre målgruppens skolepresentasjoner. Innovasjonsdelen innebærer å anvende kunnskapen for å utvikle tiltak som kan bedre skolesituasjonen til hjemmeboende barnevernsbarn. Samtidig er det viktig å understreke at forskning og innovasjon ikke innebærer adskilte og separate deler, men tvert imot er blitt utviklet samtidig. Dialog med feltet, utprøving av tiltak og intervju har vært integrerte deler og har foregått vekselvis gjennom prosjektperioden. Dette kjennetegner også «praksisnær» forskning der undersøkelsen utvikles i takt med hva deltakerne frambringer av erfaringer og kompetanse inn til prosjektet (Marthinsen og Julkunen, 2012).

Vår framgangsmåte kan skisseres slik:

Deltakere	Kartlegging/dialog og intervju	Utprøving / innovasjon	Evaluering og formidling
• Barnevern • PPT/skole • NTNU, IAS • Barn og foreldre	• Intervjuer med barn (<i>N10</i>) • Intervjuer med foreldrene (<i>N8 familier</i>) • Dialog med lærere og barnevernsansatte i felles seminarer • Avtaler om deltakelse i innovasjon • Analyse av data	• Etablering av team rundt hvert barn • Utprøving av arbeidsmåter knyttet til samhandling • Evt. utprøving av pedagogiske tiltak	• Intervjuer med familiene, barnevern og skole • Erfaringsseminar • Formidling av erfaringer og funn • - Rapport • Artikler

Deltakere

Midtre-Namdalen samkommune ble forespurt om deltakelse i prosjektet fordi området består av flere småkommuner og en mindre by. Det ga et tilstrekkelig rekrutteringsgrunnlag for deltakelse i prosjektet. I startfasen ble prosjektet forankret i drøftinger mellom forskerteam, barnevernet og skoler i området. Andre involverte var kommunaldirektør for skole og oppvekst, og leder for barneverntjenesten som deltok på samlinger og i referansegruppen for prosjektet.

Referansegruppe

Referansegruppen har hatt 4 møter i perioden, og det foreligger referater fra alle disse møtene.

Referansegruppen for prosjektet har bestått av:

Åse Kristiansen, PPT

Kirsti Myrvang, Leder Barnevern
Monica Hanssen, Fagleder Barnevern
Robert Althe, rektor
Eva Melhus, rektor
Sveinung Aagard, rektor
Svein-Arild Rye, kommunaldirektør for skole og oppvekst
Hilde Marie Thrana, NTNU
Bente Heggem Kojan, NTNU (leder)

Metode

Rekruttering av deltakere

Barneverntjenesten stod for rekrutteringen av barn og familier til prosjektet, og vi fikk 10 barn med foreldre fra 3 ulike skolen som takket ja til å delta. Prosjektet er godkjent av NSD (vedlegg 1), og barna og foreldrene samtykket til å delta både i forsknings – og innovasjonsdelen (se vedleggene 2 og 3). Siden innovasjonsdelen i prosjektet har vært sentral, ble det tatt hensyn til lokale forhold og behov. Hvert barn og hver skolesituasjon må antas å være forskjellig og unik, og en forutsetning har vært at god intervensjon tar hensyn til dette.

Kriteriene for utvelgelse av deltakere var at alle barna skulle være hjemmeboende barn der familiene mottar hjelpetiltak fra barnevernet. Vi ønsket barn i fortrinnsvis barneskolealder. Vi fikk 1 jente og 9 gutter i alderen 6-15 år. 2 av barna gikk i ungdomsskolen, resten i barneskolen. To av disse barna var søsken og dermed var det til sammen 8 familier som deltok i prosjektet. Aldersspennet er fra 6 år til 15 år, noe som tilsier ulike og differensierte behov for tiltak for barna som deltok.

Foreldrene som deltok uttrykte at de ønsket velkommen en satsning på skolesituasjonen til sine barn. Både foreldre og barn har samtykket til at det ble etablert et team rundt barnet bestående av kontaktlærer og barnevern. I hvilken grad familien ønsket å delta i arbeidet som ble gjort i innovasjonsteamene varierte. Dette ble avgjort av teamene sammen med familien.

Intervjuer med barn og foreldre

Forskningsdelen omfattet en kvalitativ undersøkelse av barnas skolesituasjon. Det ble gjennomført drøftinger mellom foreldre, lærere og barnevern hvor hvert barns skolesituasjon var fokus. I oktober 2015 ble det gjennomført et midtveisseminar (se vedlegg 4) hvor teamene rundt barna ble veiledet om hvordan barnevernet, skole og hjem kunne gi effektiv støtte til barnet i skolen. Deretter prøvde teamene rundt barna ut praktiske grep for å styrke samarbeidet mellom foreldre og skole. Utprøvingen ble ledsaget av et oppstartsseminar i september 2015 (se vedlegg 5) der det forelå en situasjonsbeskrivelse og en oversikt over partenes forventninger. Det dannet grunnlag for sluttevalueringen i juni 2016 (se vedlegg 6). I tillegg ble det som en del av evalueringen sendt ut en spørreundersøkelse til ansatte i skolen og i barnevernet. Foreldrene ble også etter prosjektets slutt forespurt om å gi en tilbakemelding av hvordan året med utprøving hadde forløpt. Kun to av foreldrene deltok i denne etter undersøkelsen.

For å få innsikt i hver families oppfatning av skolesituasjonen for det enkelte barn, benyttet vi oss av kvalitative intervju med både foreldre og barn (Kvale, 1997). Hensikten var å få fram deres perspektiver som et grunnlag for å utvikle videre støttetiltak etter hva som ble beskrevet fra familiene. Intervjuene var semi-strukturerte med fortrinnsvis åpne spørsmål der vi lot deltakerne fortelle mest mulig fritt. Tema vi snakket om til foreldrene, var deres beskrivelse av sitt barns skolesituasjon, samarbeid med skolen og kontaktlærere, samarbeid med barnevernet og forslag til tiltak for å bedre skolesituasjonen for barnet. Barna som deltok i prosjektet ble intervjuet etter samme semi-strukturerte spørreskjema som i prosjektet *Det nye barnevernet*. Barneintervjuene var i enda større grad åpne i den forstand at intervjuer lot barnet snakke fritt om det som opptok det når det gjaldt det å gå på skole. Selv om temaene var de samme som i foreldreintervjuet, så lot intervjuer seg i større grad lede av barnet. Dette for å få fram barnets perspektiv på barnets premisser (Hedegaard og Fleer, 2008).

Barn og foreldre kom til intervjuene sammen, og vi intervjuet de hver for seg i nærliggende rom. Fordelen med å gjøre det slik var at vi fikk tydeliggjort forelderens perspektiver og barns perspektiver om samme situasjoner og hendelser i skolen. Slik fikk vi fram ulike versjoner som gav nyanser der foreldre og barn utfyller hverandre, og utfyller fortellingene. Denne framgangsmåten har sine røtter i en hermeneutisk forskningstradisjon som innebærer å få fram ulike forståelseshorisonter, som innebærer ulike fortolkninger av et og samme fenomen (Gadamer, 2007). Dette vil gi en dybdeforståelse av det man undersøker. Alle intervjuene ble tatt opp med opptaker og transkribert i sin helhet for å få fram informantenes uttalelser slik de fortalte det.

Dialog med ansatte i skole og barnevern

En del av kartleggingen av skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn, ble også gjort gjennom møter og seminar i dialog med ansatte i skolen, barnevern, PPT samt forskergruppa. Her var tema samarbeid mellom etatene, erfaringsdeling i arbeid med barn med spesielle behov, samarbeid med foreldre ect. Hensikten var å få fram problemstillinger og drøfte utfordringer. Denne framgangsmåten har likhetstrekk med fokusgruppeintervju der målsettingen ofte er å få fram ulike meninger og synspunkter slik at deltakerne kan reflektere over de ulike problemstillingene som bringes på banen (Krueger og Casey, 2009).

Vi fikk fram utfordringer og ikke minst fikk vi drøftet muligheter for hvordan det kan legges til rette for de utsatte barna i skolen. Vi forskere hadde oppgaven med å skrive referat og fylldige notater fra disse samlingene. Vi hadde to slike dagssamlinger der alle de ansatte fra skole og barnevern deltok. Denne framgangsmåten for å kartlegge og innhente informasjon blir ofte benevnt som temakafe eller dialogmøter, der drøftinger og diskusjoner skal frembringe forslag til tiltak (Olsen, 2007, Thrana mfl., 2009). Denne metoden for innsamling av data brukes i stor grad innen praksis-nær forskning der dialog med feltet er det sentrale (Skjefstad, 2014).

Oppfølging og veiledning av teamene rundt barna

Dette prosjektet har ikke hatt som formål å sette i gang forhåndsbestemte tiltak. Tiltakene og måten å jobbe rundt barna på, skulle bestemmes av kontaktlærer, barnevernarbeider og PPT med utgangspunkt i barnets behov og de ulike tjenestenes ressurser og muligheter. Dette kan være et krevende utgangspunkt, fordi deltakerne kan ha forventninger om at «eksperter» skal komme inn i praksisfeltet og ta mer styring av selve innovasjonsprosessen.

Alle teamene rundt barna deltok i gruppeveiledning under midtveiseminaret (vedlegg 4). Her hadde prosjektet invitert inn flere skole- og barnevernsforskere fra Norden som deltok med både plenuminnlegg, samt i veiledningen av de enkelte teamene rundt barna. Teamene la frem hvordan de oppfattet situasjonen for barna, og de la også frem forslag til tiltak som kunne settes i gang. Veilederne ga tilbakemelding til hvert enkelt team. Foreldrene hadde på forhånd samtykket til at kontaktlærere og barnevern kunne legge frem barnets situasjon på dette veiledningsseminaret. Alle fremlegg på veiledningsseminarer var anonymisert, slik at barnet og familien ikke kunne gjenkjennes.

I tillegg tilbød prosjektledelsen individuell veiledning til praktikerne ved behov. Dette tilbudet ble annonsert på midtveiseminaret samt i egen epost til alle kontaktlærere, barnevernansatte og PPT. To team benyttet seg av dette tilbudet. Prosjektledelsen møtte disse teamene i Namsos i desember 2015.

Innovasjonsbegrepet

En av kontaktlærerne i skolen hadde forventet tettere oppfølging og veiledning fra prosjektledelsen i forhold tiltak. Innovasjon er et mangfoldig begrep, som brukes i økende grad i utvikling av tjenester i offentlig sektor. I ettertid tror vi at vi burde ha brukt mer tid på å komme til en felles forståelse av hva innovasjon skulle innebære i dette prosjektet. I følge Aasen og Amundsen (2015, s. 15) kan man snakke om «aktiviteten å innovere, om aktivitetens resultat i form av nye produkter, tjenester, prosesser og andre former for nyskaping, eller konsekvensene av at nye ideer omdannes til utbredt praksis». Den egentlige betydningen av innovasjon er at man gjør noe på andre måter enn tidligere, og at denne endringen kan oppfattes og beskrives (Aasen og Amundsen, 2015, s. 17).

I fremtidige innovasjonsprosjekter hvor selve innovasjonen er «åpen», slik den har vært i dette prosjektet, kan det være nyttig å bruke mer tid på selve innovasjonsbegrepet. Det kan tenkes at også barna og foreldrene bør involveres mye mer aktivt i utviklingen av arbeidsmåter og tiltak, for eksempel kunne vi hatt et seminar hvor foreldre, de eldste barna og praktikere diskuterte utvikling av tiltak som kan bedre skolesituasjonen for barna. Aasen og Amundsen (2015) påpeker at innovasjon skjer som et resultat av en kollektiv innsats der mange er involverte. Dette forutsetter at foreldre og barn ønsker en slik medvirkning i prosessen.

Resultater fra intervjuene med barna og foreldrene

Analyser av datamaterialet viser at hjemmeboende barnevernsbarn opplever mestring i skolen. Intervjuene med både barna og foreldrene har imidlertid avdekket både faglige og sosiale utfordringer i skolen. I fortsettelsen presenteres hovedtrekkene i intervjuene fra foreldre og barn, samt tilbakemeldingene fra ansatte i løpet av prosjektperioden.

Intervjuer med barna

Det var 10 barn som deltok i prosjektet, men ett av barna ville ikke intervjues. Til sammen er 9 barn intervjuet, to av dem på skype, og ett på telefon. De øvrige intervjuene ble gjennomført ansikt-til-ansikt. Et søskenpar ble intervjuet samtidig etter eget ønske, og for øvrig ble alle barna intervjuet individuelt. Metodikken som ble brukt i barneintervjuene handlet om å få tak i barnets og ungdommens hverdagsliv (Clifford mfl., 2015, s. 202).

Intervjuene skulle være et forsøk på å få barna til å snakke om sin livsverden og det daglige livet deres. Intervjuene var ikke problemfokuserende, men barna ble stilt spørsmål rundt om de kjente til barnevern og om de visste hva mobbing var. Det ble lagt mest vekt på skolesituasjonen under intervjuet. I tillegg var det tilrettelagt for at barna kunne tegne og skrive under intervjuet. Flere av barna benyttet seg av det. En av informantene tegnet blant annet en skisse av klasserommet sitt for å bedre illustrere en situasjon han beskrev. Etter at barna hadde fortalt litt om seg selv, fikk de selv velge hva de ville begynne å snakke om i intervjuet. I tråd med intervjukjemaet kunne de velge mellom familie/hjem, skole, fritid og venner.

Om familien og venner

Alle barna fortalte om familien sin. De som har søsken forteller gjerne om dem. De som har kjæledyr inkluderer gjerne disse i beskrivelsen av sin familie. De fleste barna beskriver også hektiske dager med en fritid fylt av gjøremål, og de aller fleste deltok i organisert idrett. Barna fortalte også at de hadde en eller flere venner i livet sitt. Samlet sett snakket barna om foreldrene på en positiv måte. Barna beskriver gjerne foreldrene som snille og hjelpsomme, men noen sier at mamma eller pappa ikke alltid klarer å hjelpe til med lekser, men at de prøver, slik som denne gutten:

I¹: Er det noen som hjelper deg med leksene dine?

B²: ja, mamma kan jo ikke så mye matte. Så når det er noe hun ikke skjønner så må jeg vente til han pappa kommer hjem. Pappa kan ikke så masse engelsk, men det kan ho mamma.

Både inkludert og ekskludert

De fleste barna som vi intervjuet sier selv at de har det bra store deler av tiden på skolen. Allikevel forteller mange av barna om tidligere eller pågående mobbing. Få av barna ønsker å konkretisere hva mobbingen handler om, men noen av barna forteller om konkrete episoder hvor de har blitt eller blir mobbet av medelever i skoletiden. Flere forteller at skolen har fokus på mobbing. Samtidig opplever noen av barna at lærere kan være lite tilgjengelige når de prøver å be om hjelp.

I: hender det seg at du kommer hjem etter skolen og er lei deg eller sint?

B: ehhh ja

I: Når skjer det, kan du fortelle hva som har skjedd på skolen da?

B: at jeg kan bli plaga....

I: kan du fortelle hvem som plager deg?

B: ehhh, det kan være en i klassen min som plager meg litt

I: hva er det han gjør når han plager deg da?

¹ I=Intervjuer

² B= Barn

B: skubber, takler fot til jeg detter og slår meg

I: hva gjør du da?

B: jeg prøver å rope på lærerne, men de hører ikke for de er for opptatt med de andre elevene. Lærerne er opptatt veldig mye. Så det er ikke mye hjelp å få fra dem.

I: hender det ofte at det er noen som plager deg?

B: noen ganger.

I: hvordan kjennes det inni deg når du blir plaga da?

B: at jeg vil bare gå vekk

I: hvor da?

B: at jeg vil gå og gjøre noe annet

Mange av fortellingene til barna viser at de er stolte av skolen sin. De kan omhandle beskrivelser av skolebygninger og klasserom. Barna forteller også om gode relasjoner med lærere og medelever. Barneintervjuene viser sånn sett at skolen er en arena for fysisk og sosial inklusjon, og at det er viktig å være sammen de andre i klassen og ta del i det sosiale miljøet på skolen.

Fortellinger om mestring og strev

Alle har ett eller flere fag som de synes er vanskelig «å forstå». Barna opplever at det kan være vanskelig å få hjelp hjemme i noen av fagene, men påpeker da ofte at det ikke er fordi foreldrene ikke vil hjelpe. Barna forteller også om fag de gjør det bra i, og fag de sliter med. Det å ikke få det til har også konsekvenser for deres opplevelse av mestring og det å ikke være som de andre. De navngir gjerne noen få lærere, og som oftest beskriver de en positiv relasjon til vedkommende (ofte kontaktlærer). Flere forteller at de får hjelp av lærerne ved faglige vanskeligheter. Men de aller fleste barna forteller også om fag de mestrer godt:

I: Har dere hatt noen prøver på skolen?

B: Ja, kartleggingsprøver.

I: Kan du fortelle om dem?

B: eh... hmmm vi har hatt kartleggingsprøver i norsk og i matte. Det var matte som var enklest.

I: OK. Dere fikk vite hvordan det gikk på de prøvene da?

B: neiii, men vi fikk høre hvor mange rett vi hadde. Det var, det var 50 oppgaver, og jeg fikk 50 rette.

I: Fikk du 50 rette og det var 50 oppgaver? Fikk du alt rett du da?

B: Ja, 50. Jeg liker matte.

Barna forteller også om hvilke strategier de inntar for å mestre det de opplever som faglig vanskelig. Det var imidlertid flere av barna som sa at kravene til dem hadde blitt redusert, blant annet i forhold til omfang av lekser:

B: Jeg har i hvert fall fått mange glemmekryss for at jeg ikke har gjort så masse lekser. Men jeg har gjort masse lekser i det siste nå da, i de tre siste månedene, tre eller to. jeg har vært flinkere.

I: hva har skjedd?

B: fordi at de setter mindre lekser. Når det blir for masse lekser da blir det altfor mye å gjøre

Det kan virke inn på barnas skoleprestasjoner at sosialarbeidere, lærere og fosterforeldre har lavere forventninger til disse barna enn de har i forhold til andre barn. At forventninger til skoleprestasjoner har betydning ble påvist empirisk en klassisk studie av Rosenthal og Jacobson i 1968: *I en grunnskoleklasse gjennomførte forskerne først en test av alle elevene. I etterkant av testen ble lærerne i samme klasse fortalt at noen av elevene var tilfeldig valgt ut, og at det baserte seg på konstruksjoner som var gjort av forskergruppen. Allikevel viste målingene som forskerne gjorde et år senere at prestasjonene til de utvalgte gruppene hadde forbedret seg mer enn hos elevene som ikke ble pekt ut* (i Kojan og Christiansen, 2016, s. 26).

Et av barna fortalte at han pleide å unngå oppgavene som han opplevde som vanskelig:

I: Hva gjør du når noe er vanskelig [i faget engelsk] da?

B: Jeg pleier bare å hoppe over

Om drømmeskolen

Flere av barna beskriver betydningen av de fysiske rammer; som større og flere klasserom, eller luksus som det å ha et badeland på skolen. Relasjoner og trivsel med andre elever og lærere er også i fokus. Mindre bråk og at de har det fint sammen er viktig for dem. Flere ønsker færre elever i klassen. Andre ønsker mer av noen typer aktiviteter (eks. turer, lengre friminutt).

I: hvis du skulle sett for deg en drømmeskole, kan du beskrive hvordan den har sett ut?

B: det hadde vært ti store klasserom, og ti klasser og ti klasser med veldig snille unger og at ingen hadde vært slem men at alle hadde vært snille og at det ikke hadde vært bråk

I: mmm lærerne da?

B: dem har hatt vært snille og tatt alle klassene med på turer og sånt. Også hadde det ikke vært så mange elever i klassen, ikke mer enn ti.

Om barnevernet

De fleste barna sier at de vet hva barnevernet er, men at de ikke vet helt hvorfor de har vært i kontakt med barnevernet eller at de ikke ønsker å fortelle om det. Flere av barna sier at de har

snakket med noen som jobber i barnevernet. Ingen av barna sier de snakket med barnevernet om temaet skole. Et typisk eksempel fra intervjuene med barna er dette:

I: Vet du hva barnevernet er?

B: Ja, ei som heter X brukte å komme og snakke med meg da jeg gikk i 2.klasse.

I: Åja, vet du hvorfor hun snakket med deg da?

B: Ja, nei, jeg vet ikke helt, men hun spurte nå om jeg hadde det bra hjemme

En kort oppsummering av barneintervjuene viser at barna omtaler familien positivt, samtidig som flere fortalte at de ikke alltid fikk nødvendig støtte fra foreldrene til leksearbeid. Samlet sett hadde barna både gode og dårlige erfaringer fra skolen. Samtlige barn fortalte om mobbing eller ekskludering. Men selv de barna som fortalte om mobbing hadde en eller flere positive erfaringer knyttet til skolen som de fortalte om under intervjuet. Alle barna hadde også en eller flere venner. Særlig de yngste barna hadde et distansert forhold til barnevernet.

Intervjuer med foreldrene

Hvem er foreldrene?

Foreldrene som deltok hadde variert bakgrunn med hensyn til om de hadde fast arbeid, var under utdanning, sivilstatus og antall barn i familien. De fleste foreldrene som ble intervjuet var mødre, med unntak av to familier der både mor og far deltok under intervjuet. Flere fortalte om ulike belastninger som de hadde opplevd i livet, deriblant vonde brudd i parforholdet, sykdom over tid, rusproblemer og dødsfall i nær familie. Alle var svært engasjerte i barna sine og oppgav det som grunn for at de ville delta i dette prosjektet. Flere av foreldrene fortalte at det var svært viktig å følge barnet tett opp i skolen og med lekser hjemme. De ønsket oversikt over barnets skolehverdag, og ville komme mer på banen når det gjaldt hvordan barnet hadde det i skolen. Flere fortalte at de hadde faste rutiner hjemme for middagstid, fritidsaktiviteter, leksetid og leggetid. Noen sa også at de hadde restriksjoner på databruk. Alle sa at de tok kontakt med skolen når de trengte det for å få informasjon om hvordan barnet hadde det. De snakket derimot ikke like åpent om sin kontakt med barnevernet, der det var noe blandet i hvor stor grad barnevernet var involvert i familien.

Slik foreldrene beskriver barna

Foreldrene beskriver ulike utfordringer med sitt barn. Felles er at alle beskriver både det barnet mestrer godt, og det som er vanskelig. Selv om de er opptatt av hvordan barnet mestrer det faglige, så er det de sosiale utfordringene for barnet enten i klassen eller i fritida som opptar de mest. En mor beskriver utfordringer både faglig og sosialt for sin sønn på denne måten.

Skolehverdagen er veldig forskjellig. En dag går alt galt, en dag er det bra, og jeg får meldinger om ulike situasjoner som har oppstått. Det er mange ganger det sosiale som er vanskelig. Hvis han ikke får det til, så reagerer han på feil måte, og blir sint, og da sier han stygge ting, og blir ufin mot medelever. Jeg ser at det blir mange utfordringer for de i klassen, og det blir sånn at han får lett skyld. Han er enkel å skyld på. Han er urolig i timene og sitter ikke i ro. Kontaktlærer tror det er ADHD,

og vi kontaktet BUP tidligere om det, men hun observerte han i 10 min og mente det ikke var noe galt med han. Det var jeg som mor som måtte gjøre en bedre jobb.

Han har vært i slåsskamp flere ganger, og han har mobbet medelever. Der er ille ting. Hver eneste dag, så sier han at han ikke trives på skolen og han vil bytte skole. Han har gått på en annen skole tidligere og da gikk det bedre.

Han sier at han ikke har venner og ikke går over ens med de på skolen. Hjemme så har han venner og er alltid ute og sammen med noen kompiser, særlig på fritida så fungerer det godt. Faglig så sliter han noe i språklig fag, som engelsk og norsk, men fungerer godt i matte, naturfag. Han synes det er artig når han får til ting. Gym og fysisk aktivitet går bra, og han har tidligere vært med i fotball som han nå sier han vil begynne på igjen.

Dette er en typisk beskrivelse som ligner på flere av de andre foreldrenes beskrivelser av skolesituasjonen for sitt barn. Det er sammensatt der både det sosiale og faglige er vanskelig. Særlig vektlegges det hvordan barnet har det på skolen sammen med medelever. Flere av foreldrene fortalte om utfordringer for å få barnet til å gjøre lekser. De beskrives gjerne som urolige, rastløse, synes det er kjedelig å sitte stille, og gir fort opp hvis noe er vanskelig faglig. Samtidig så var det flere av foreldrene som ikke beskrev noen faglige utfordringer for sitt barn. Det var heller tvert imot at de var skoleflinke og mestret de fleste fag. Disse foreldrene vektla mistriivsel og at ungene hadde få venner på skolen, som det vanskelige med barnets skolehverdag.

Det er også typisk at de beskriver at barnet er med i fritidsaktiviteter og er fysisk aktiv. De fleste av barna var med i en eller annen aktivitet på fritida av de som gikk i barneskolen.

Årsaker til at barnet hadde det vanskelig

Det var også flere av foreldrene som fortalte om ulike årsaker til at barnet hadde det vanskelig. Det var beskrivelser av hendelser og kriser i familien som skilsmisser, brudd i nære relasjoner, dødsfall og sykdom hos foreldre som ble et traume for noen av barna, og som preget deres hverdag i stor grad. Disse hendelsene ble beskrevet som tiden før og etter, og at livet endret seg etter denne hendelsen.

En mor fortalte om ei datter som tok sitt liv og hvordan det preget den yngre sønnen:

Etter at mi datter tok livet sitt, så ble han brått utagerende. Han kunne ringe til politiet og beskyldte meg for ting. Han var vanskelig å få i tale. Nå går det heldigvis bedre, men det har vært flere år han har hatt det veldig vanskelig.

Slike dramatiske hendelser var i seg selv sterkt belastende, og skapte ringvirkninger i form av at gutten fikk problemer med å kontrollere sinne i samvær med andre, konsentrasjonsproblemer, tristhet og dyp sorg.

Skilsmisse ble også beskrevet som en utløsende årsak til at problemene for barnet eskalerte. En ung gutt fikk brått atferdsendring da faren flyttet ut og til et annet sted. Dette resulterte i at gutten prøvde ut rusmidler, ble truende og utagerende og fikk mye skulk og fravær fra skolen.

Gutten ble koblet til BUP og måtte over tid ha behandling og hjelp for sin atferd og emosjonelle problemer.

Skifte av skole kunne også være en utløsende årsak til at problemene utviklet seg. Foreldrene forteller gjerne om problemene da de kom til en ny skole, og problemene med å flytte og etablere nytt vennettverk. Det var også foreldre som fortalte at det vendte seg til det bedre etter at de flyttet og barnet fikk ny skole og nye lærere. Det ble beskrevet som en hjelp for å komme ut av en fastlåst situasjon på «gamle skolen», der barnet var kommet i en negativ rolle ovenfor lærere og medelever.

Mistrivsel på skolen, kan i mange av tilfellene sees i sammenheng med opplevelse av mobbing eller utestengsel fra medelever, som kunne medføre det å ikke ha venner på skolen. Flere av foreldrene fortalte om at barnet deres ble plaget, plaget andre, og/eller var i konflikt med andre barn. En mor beskriver det slik:

Han blir plaget og det har skjedd over tid, og det blir ikke tatt tak i ordentlig, men litt knuffinger er vanlig, men nå ser jeg det er mer nå og det er oftere, og det går over streken nå. Han har også fått stygge meldinger på facebook av en i klassen. Jeg har snakket med han om dette, og hva som er skrevet der, men han er redd for at vi skal ta det opp, og han er redd for det det skal bli mer bråk ut av dette. Det har pågått nå over tid, og jeg ser at han ikke har det bra og har problemer med å snakke om det.

Slike beskrivelser blir omtalt i sammenheng med at dette også er blitt tatt opp med skolen, men at det er vanskelig for lærerne å gjøre noe med det. Foreldre beskriver at det går ut over hvordan hele skolesituasjonen blir for barnet. Når slike situasjoner blir tatt opp med andre foreldre eller de barna det gjelder, så kommer det beskyldninger tilbake hva deres barn har gjort, dermed er man like langt. Dette setter sitt preg på hvordan skolen oppleves, og beskrives også å gå utover forholdet mellom foreldre i klassen (Anvik and Gustavsen 2012).

Det var også foreldre som beskrev at barnet hadde det vanskelig som en følge av de selv hadde vært syk. En mor fortalte om sine psykiske helseplager som noen år gjorde at hun måtte ha hjelp fra helsevesenet og at hun tror det også gikk ut over barnet.

Dette viser en kompleksitet i hvordan situasjonen er for den enkelte familie og dermed er det ofte heller ikke enkle tiltak som alene løser en vanskelig situasjon (se også Lessard mfl., 2008, Thrana mfl., 2009).

Om samarbeidet med skolen og lærerne

F: Vi har et veldig godt samarbeid. Jeg har ønsket ukentlig kontakt pr. telefon, og det har vi hver torsdag hvor vi snakker om hvordan det har vært på skolen for B.. Dette samarbeidet har vært sånn hele tiden siden førsteklasse. Må vi utsette avtalen, så sender vi sms.

I: Hva har dette samarbeidet betydning for skolehverdagen?

F: Veldig mye. Bare det at hvis det skjer noe på morran, så kan jeg skrive om det i meldingsboka, og kontaktlærer vet hvordan de bør møte han når han kommer. Det fungerer godt begge veier.

Som i dette eksemplet så fortalte de fleste foreldrene i hovedtrekk om et positivt og godt samarbeid med skolen og da spesielt kontaktlærer til barnet. Det var tydelig at kontaktlærer var en nøkkelperson som de syntes det var viktig å ha et tett og godt samarbeid med. Noen opplevde denne kontakten som svært god, der lærer var tilgjengelig, gav god informasjon, og prøvde alt han/ hun kunne for å legge til rette for barnet i skolen. Det var samtidig noen foreldre som opplevde at de ikke fikk nok informasjon om hvordan barnet hadde det på skolen. De opplevde at lærer ikke hadde helt oversikten over hva som skjedde i friminuttene, og om barnet lærte det det skulle etter nivå. Også informasjon om lekser og avtaler hva som skulle følges opp hjemme var for noen vanskelig da barnet ofte rotet bort ukeplaner og foreldrene måtte lete og kontakte skolen for å få oversikt. Her ønsket flere av foreldrene bedre rutiner på å få tilsendt ukeplaner pr. mail, da de opplevde at skolen ofte ikke fulgte dette opp.

De ønsket også at kontaktlærer i større grad kunne fortelle dem hvordan barnet hadde det på skolen, fordi barna selv ofte ikke fortalte noe av hva som hadde skjedd. De kunne se på barnet at noe var vanskelig, men fikk ikke tak i hva det var. Her ønsket de at skolen skulle ta direkte kontakt når det hadde vært enkelthendelser på skolen som preget barnet. Ei mor sa at det som nyttet for henne for å få lærer i tale, var å sette seg i bilen og kjøre til skolen og bare møte opp for å få snakket med lærer. Da fikk hun alltid informasjon om det hun lurte på.

Selv om det kunne være vanskelig å nå lærer i utgangspunktet, så fortalte de fleste at når de endelig kom i tale, så fikk de som regel den hjelp og informasjon som de var i behov for, og var svært fornøyd med kontaktlærers innsats for barnet i klassen.

Jeg får lite informasjon om hans situasjon, og jeg får kun beskjed hvis han har vært i trøbbel. Jeg vil fokusere på det som er bra, og det bruker å hjelpe, men nå er det lite kontakt med skolen. Jeg vet jeg kan ta kontakt, men det er slik at hvis jeg ringer så føler jeg at de ikke har tid, og syns ikke jeg blir hørt på den måten som jeg ble tidligere.

Ansvarsgruppemøter og samarbeidsmøter der alle som var involverte i barnet deltok, var det lite av. Det var to av foreldrene som beskrev at de hadde ansvarsgruppe for barnet, men det var da en passiv gruppe der de ikke var helt sikre på om den fortsatt eksisterte. Likevel kunne de ha samarbeidsmøter der skole, PPT, BUP var med, men da enkeltmøter hvis det var noe spesielt, og ikke en oppfølgende gruppe som skulle følge opp barnet over tid. Det var noen som hadde hatt møter med skole og barnevern sammen der de ble innkalt for å drøfte barnets situasjon. Det var likevel ingen fast oppfølging etter slike møter. To av foreldrene kunne ønsket en tettere oppfølging der de møtte de instanser som hadde med barnet å gjøre. Likevel var de fleste foreldrene opptatt av hvordan barnet hadde det i hverdagen og det var den jevnlig kontakten og informasjonen med skolen som var det viktigste slik de så det. Dette gjenspeilte seg også i de tiltakene foreldrene foreslo for å bedre skolesituasjonen for barnet.

Om samarbeid mellom skole og barnevern

En mor fortalte:

Jeg har ikke merket noe på at barnevernet har samarbeid med skolen, men jeg vet ikke om det heller er nyttig. Jeg skulle heller ønske meg en assistent som følger han opp faglig og sosialt i skolen. Vet ikke om barnevern har mulighet til å gi støtte i skolen. Det vet jeg ikke.

Dette var en familie som hadde mottatt tiltak fra barnevernet over tid. Likevel så de ikke helt sammenhengen i at barnevernet skulle involvere seg i skolen. Her er det tydelig konkret hjelp i skolehverdagen de helst ønsker seg for barnet.

Det viste seg at når problemene ble omfattende for en ungdom i skolen, så måtte det mye til for å få den oppfølgingen foreldrene ønsket:

I: Det dere sier om samarbeidet med skolen kom først når MST kom inn og satte krav til samarbeid og oppfølging fra skolen, at dere fikk det. Var det slik?

F³: Ja slik var det. Jeg tenker på at hvorfor sto ikke barnevernet bak oss og hjalp oss med skolen og oppfølgingen der? Hvorfor kunne ikke de presse litt på skolen? Det er jo ikke sikkert de har muligheten til det, men MST terapeuten sa at nå har de ikke noe valg. De må stille opp for dere. Så nå er det veldig greit i forhold til skolen

Disse foreldrene hadde lenge bedt om å få dobbelt sett med skolebøker, fast tilbakemelding pr. telefon eller mail, helst hver dag fra lærer fordi ungdommen hadde omfattende problemer i skolen. Dette ble ikke gjennomført fra skolens side, og barnevernet var på sidelinja. Det var først når MST terapeuten kom inn i bildet, at det skjedde en endring av oppfølgingen i skolen.

Om kontakten med barnevernet

Det var noe blandet i intervjuene hvordan kontakten med barnevernet hadde opplevdes. Flere fortalte om frustrasjon med å stadig skulle skifte saksbehandler, og at deres sak ofte ble liggende i lang tid uten at noe skjedde av den grunn. Når de først fikk en saksbehandler som engasjerte seg i deres sak, så snakket de positivt om samarbeidet. Noen var usikre om barnevernet egentlig var inne i bildet for deres barn, da det var lenge siden de hadde hatt kontakt. Andre mente at barnevernet kun var nødvendig for en periode, og ikke over for lang tid. En mor fortalte om det belastende med kontakten med barnevernet, og hvordan det stresset henne i en vanskelig tid.

F4. Samarbeidet har vært stressende, jeg føler det er slitsomt, man er redd for å gjøre feil, å si noe feil. De er på hugget hele tia. Samtidig så er det stressende at de brukte lang tid, fra melding til at de satte i gang. Vi fikk ikke se all dokumentasjon som er gjort, det fikk vi ikke da vi ba om det. Det blir bare utsatt.

F5. Jeg er redd barnevernet fordi jeg har hørt mye om dem, og jeg vil ikke krangle med dem fordi det oppleves at de leter etter noe å ta oss for. Det ble mye bedre da jeg

³ F=forelder

fikk hjelp fra sykehuset, da de tok tak i mine problemer som er grunnen til mye som er vanskelig. Behandlingen der ble vendepunktet. Da ble det også bedre samarbeid med barnevernet og nå går det mye bedre.

Hvilken hjelp/ støtte trenger barnet?

Faglig oppfølging fra skolen: Noen foreldre beskrev at de ønsket en tettere oppfølging fra skolen på fag, og da mente de en sterkere faglig tilrettelagt undervisning. Det kunne gå på at barnet slet med konsentrasjonen i klassen og kunne hatt nytte av å være i en mindre gruppe for å få hjelp og undervisning. En forelder sa at barnet kjedet seg fordi det var for lette oppgaver. Her ønsket forelderen en sterkere tilrettelegging etter nivå så barnet fikk glede og inspirasjon for å løse oppgaver etter evne, og ikke alder. Foreldrene var opptatt av at løsningen ikke var å gi gjøre det lettere for barnet da bare utsatte de problemet og gav ingen hjelp til barnet. En far sa det slik:

Jeg skjønner ikke at de er så snar med å gjøre det lettere for barnet hvis det sliter. De må stille krav til barnet om det sliter og ikke redusere ambisjonsnivået selv om det har det tøft på andre områder. Kanskje det er ekstra hjelp de heller trenger i en periode.

Ei mor sa:

Våre barn er ikke dumme og trenger ikke fritak fra fag som tiltak.

Det å forklare barnets problemer ut fra en diagnose, var det noen foreldre som mente lett ble en unnskyldning for å ikke ta barnet på alvor på lik linje med andre barn. En mor sa: «*ikke svar oss med at ungen har ADHD og forklar alt ut fra det.*» Her la de vekt på at diagnosen i seg selv hjalp ikke, hvis det ikke ble satt inn tiltak i hverdagen. Her var det en viss skepsis til BUPs rolle som ofte kom inn og satte en diagnose, som ikke ble oppfulgt av tiltak i ettertid. Dette var til liten hjelp.

Foreldrene hadde gjort seg mange erfaringer av hva de opplevde som god hjelp for deres barn i skolen og i hverdagen. Eksempel på tiltak i skolen som de ment nyttet var: undervisning i mindre grupper, hyppig leksehjelp på skolen, tett tilbakemelding og kontakt mellom hjem og skole, utredning fra PPT om faglig nivå, snakke med barnet om mobbing og ta mobbing på alvor. Ekstra oppfølging av barn som har behov både i klasserommet, og i friminuttene.

Tiltak fra barneverntjenesten som hadde god innvirkning på skolehverdagen var blant annet: MST i skole og hjem. Avlastning og besøkshjem for barnet, evaluering og tett oppfølging av tiltak som er satt inn, tettere oppfølging av foreldre og barn, hyppigere møter, kontinuitet der samme saksbehandler følger opp familien.

Foreldrene om samarbeid mellom barnevern og skole

Et tettere samarbeid mellom skolen og barnevernet var ikke nødvendigvis et ønske fra foreldrenes side. Det kom tydelig fram gjennom intervjuene at foreldrene vurderte hva som var nyttig for deres barn først og fremst og ønsket ikke barnevernet inn i skolen, hvis de ikke kunne bidra med noe der. De syntes det beste var at kontakten og informasjonen fungerte mellom dem som foreldre, skolen og barnet, og at det fungerte der barnet var. I intervjuene savnet ikke foreldrene barnevernet, men det var mest skolen som etterlyste barnevernet.

Det er heller et team rundt barnet i hverdagen, i skolen som etterlyses. Der de etterspør personer som kan gi ekstra oppfølging i skolehverdagen. Hvordan hjelpe barnet i hverdagen? Her peker de på at andre yrkesgrupper kan bistå i skolen rundt barnet, for å støtte barnet og familien.

Oppsummering av intervjuene

Både barna og deres foreldre forteller at barnevernet sjelden eller aldri har spurt om barnets skolesituasjon, til tross for at både barn og foreldre forteller om faglige og sosiale utfordringer i skolen. Vi fant også at det er stor grad av koherens mellom barnas og foreldrenes opplevelser av skolesituasjonen, og til dels også til de ansattes opplevelser av barnets situasjon i skolen. Det var likevel noen ansatte fra skole som ble overrasket over omfanget av mobbing og utestenging, og som ikke kjent til dette. Foreldrenes kapasitet til å støtte barnet aktivt i skolen er varierende. Flere av foreldrene forteller at de har liten kapasitet til å støtte barnet aktivt i skolen grunnet egne problemer, men dette gjelder ikke i alle familiene.

Hvordan jobbet teamene rundt barna?

Tiltakene som ble satt i gang har ikke krevd omorganisering, men praktiske og metodiske grep med tettere oppfølging av familier og barn. Barnas familie (foreldre), skole og barnevern utgjør til sammen 10 team. Kontaktlærerne til barna var sentrale deltakere i prosjektet. De var involvert fra prosjektets start der de møtte til oppstartseminar i Trondheim for informasjon om prosjektet og for drøfting av hvordan prosjektet skulle ta form. Kontaktlærerne viste seg å bli sentrale i teamene som ble opprettet rundt hvert barn, og de var aktive på samlingene der de la fram synspunkter og erfaringer om hva som kan bedre skolesituasjonen for det enkelte barn. I tillegg deltok alle tre skoleledere også på samlinger og var sentrale i utformingen av tiltak for barna. Det var til sammen 12 lærere som deltok, da det var noen som hadde to kontaktlærere i en og samme klasse.

Saksbehandlere i barnevernstjenesten var også deltakere i prosjektet, og var de som hadde koordineringsansvar for det enkelte team rundt hvert barn. Flere av barna hadde samme saksbehandler, og det var derfor noen saksbehandlere som hadde to team de hadde ansvar for. Det deltok 6 saksbehandlere og 1 teamleder. I to av teamene var rådgivere fra PPT med og de deltok også på dialogsamlinger og teammøter gjennom prosjektperioden.

Teamene ble satt sammen etter første samling, og de skulle selv planlegge antall møter og hvordan de skulle jobbe for å bedre skolesituasjonen til barna. Hvert team satte opp ulike mål som de skulle arbeide ut i fra. Forskergruppa kunne komme med forslag og deltok i diskusjonen som hva som kunne nytte, men det var i stor grad overlatt til teamene å beslutte hvilke tiltak de ville sette i gang for barnet. I ettertid ser vi at her kunne vi valgt en strategi der vi prøvde ut noen bestemte tiltak som har vært vellykket andre steder, blant annet tutorordning (Forsman og Vinnerljung, 2012). Her har tutorrollen som en veileder/hjelper ovenfor barnet eller foreldrene på de områder der barnet strever i skolen, enten det er faglig eller sosialt. Vi foreslo dette tiltaket og lot det være opp til teamene å velge dette tiltaket hvis de så behov for det. Det resulterte likevel i at ingen valgte å sette inn en tutor i noen av teamene.

Dette kan ha sammenheng med hvilke problem som ble beskrevet for det enkelte barn. I vårt materiale var det først og fremst sosiale utfordringer i skolen som ble beskrevet som utfordringene for barna. Det kunne være mistriivsel i klassen, det å føle seg utenfor i skolemiljøet, konflikter med andre barn og mobbing. Problemer med det skolefaglige ble også beskrevet, men i mindre grad.

Måten temaene har jobbet på har variert. Dette har hatt sammenheng med at det har vært ulike samarbeidspartnere inne i bildet. I noen av teamene var PPT mye involvert fordi de var inne med tiltak i skolen for barnet. Andre team var mer usikre på hva de konkret kunne bidra med for å styrke skolesituasjonen, og hadde behov for å bruke tid for å få felles forståelse for barnets situasjon. Det varierte også i hvor stor grad barnevernet var inne i bildet for det enkelte barn. For en av ungdommene hadde barnevernet vært inne med tyngre tiltak over tid, blant annet MST, der også problemomfanget var komplisert og sammensatt for den unge og familien. Det var derfor store variasjoner i hvor stor grad teamene møttes og bidro til å igangsette tiltak for barnet. Vi kan dele innovasjonen inn i to deler. Den ene delen handler om å finne gode samarbeidsformer mellom de ulike tjenestene som barnevern, skole, PPT og familien. Den andre delen omhandler å sette inn tiltak som skulle forbedre skole og hjemssituasjonen for det enkelte barn.

Noen av grepene som ble gjort for å forbedre samarbeidet mellom skole, barnevern og familie var:

- ✓ Barnevernet skulle møte regelmessig med foreldre og lærere. Regelmessig kontakt og oppfølging er parolen for barnevernets arbeid vis-a-vis foreldre og skole.
- ✓ Barnevernet skulle i hovedsak ha ansvar for innkalling til teammøter og barnevernet hadde en koordinerende rolle hva angår oppfølging av enkeltbarna.
- ✓ Barnevern, skole og barnet/foreldrene skulle komme fram til en felles forståelse av barnets situasjon i skolen.
- ✓ Teamet skulle sammen sette i gang tiltak og barnevernet skulle i større grad inngå i arbeidet som ble gjort i skolen ovenfor barnet.
- ✓ De skulle lette på taushetsplikten i teamene i samråd med foreldrene.
- ✓ Barnevern, skole og barnet/foreldrene vurderte om BUP/PPT burde involveres for med tanke på utredning/tiltak som kan bedre barnets faglige skoleprestasjoner.

Noen av tiltakene som ble satt inn for det enkelte barn var:

- ✓ Tettere oppfølging rundt barnet i skolen. Tiltak som frikjøp av kontaktlærer til samtale med barnet.
- ✓ Saksbehandler og kontaktlærer sammen om samtale med barn/ungdom
- ✓ Større voksentetthet ute i friminuttene. Felles innsats mot mobbing.

- ✓ Tettere kontakt mellom skole og hjem, blant annet kontaktbok mellom kontaktlærer og foreldre og tett telefonkontakt mellom møter.
- ✓ Leksehjelp, atferdsstøtteplan, belønningsskjema
- ✓ Igangsetting av barnevernstiltak ovenfor familien, som MST.
- ✓ Mindre grupper på skolen
- ✓ Daglig registrering av lekser, og ukeplaner til foreldre.
- ✓ Henvisning til BUP
- ✓ Tettere kontakt med helsesøster, PPT og BUP
- ✓ Veiledning fra BUP

Utfordringene med å sette i gang en innovasjon der det er åpent og fritt opp til deltakerne å velge hva de ønsker å igangsette, er at vi har hatt liten styring av prosjektet og utfallet av innovasjonen. Oppfølgingen underveis bar derfor preg av at vi var tilgjengelig for veiledning og kontakt med teamene, mer enn at vi hadde rollen som pådrivere for å sørge for at tiltak ble gjennomført. Engasjementet var stort både fra skolens side og barnevernets side for å rette fokus mot denne gruppen barn i skolen. Flere av de ansatte i skole og barnevern var sterke pådrivere for å gjennomføre tiltak for det enkelte barn. Likevel viste det seg at rammebetingelser som innebærer organisering av arbeidshverdagen, oppgaver og utfordringer i arbeidshverdagen både til barnevernet og for lærere, skapte utfordringer for å få gjennomført det man i utgangspunktet planla for det enkelte barn. Derfor varierte det i hvor stor grad den planlagte innovasjonen ble gjennomført i det enkelte team.

Organiseringen av innovasjonsdelen gjorde at de aller fleste teamene jobbet tettere sammen, og noen hadde flere møter mellom barnevern, skole og foreldre enn det de normalt ville hatt.

Eksempler på hvordan teamene har jobbet rundt barna

I slutfasen av prosjektet fikk vi 8 beskrivelser fra kontaktlærer og fra barnevern om hvordan de hadde jobbet underveis i teamene rundt barna. Disse beskrivelsene gir innsikt i hvordan de har forstått barnets situasjon og hvordan de vurderer arbeidet, både hva som har fungert og hva som ikke ble som forventet. Sammenfattet viser alle eksemplene at det har vært en hyppigere møtrefrekvens enn tidligere, alle satte inn konkrete tiltak for barnet, og de beskriver fortrinnsvis at samarbeidet mellom skole og barnevern har blitt bedre. De forteller også om solskinnshistorier der barnet gjennom felles innsats fra skole, foreldre og barnevern, har endret en negativ skolesituasjon til en positiv. Samtidig var det erfaringer der de var problematisk å finne tid til å møtes, frustrasjon for at barnevernet ikke satte inn tiltak som de sammen mente var til barnets beste, og det var eksempel på at barnet var fortsatt i en utsatt og vanskelig situasjon i skolen etter endt prosjektid. Her presenterer vi noen av eksemplene som gir et innblikk i prosessen i teamarbeidet, og hva som ble gjort av tiltak ovenfor barnet.

Eksempel 1 fra kontaktlærer i grunnskole

Vi har opprettet samarbeidsmøter som ble avholdt hver 5. uke. Her møtte foresatte, skolen, PPT og barnevern. Det som var positivt med disse møtene var at vi hadde en jevnlig evaluering av hvordan vi skal jobbe for at barnets hjemmesituasjon og skolehverdag kunne

bli best mulig. Vi fikk mulighet til å finne frem til både kortsiktige og langsiktige mål i fellesskap.

I tillegg til samarbeidsmøter har vi opprettet fagmøter, hvor skolen, PPT og barnevern er tilstede. Disse møtene avholdes mellom hvert samarbeidsmøte. På disse møtene har vi fokus på skolehverdagen, og lager konkrete tiltak for hvordan vi skal legge til rette for NN. Vi er i skrivende stund opptatt av å få høre barnets stemme. Vi har også klart å opprette en god dialog mellom hjem og skole. Dette har vært en viktig brikke for barnets utvikling. Etter oppstart nå i høst kan vi se at barnet har hatt positiv utvikling. Et av målene har vært å få barnet til å finne roen i klasserommet.

Barnet har fått tildelt fem skoletimer med spesialundervisning i uka. Der jobber han i ei lita gruppe. Det jobbes nå for at han skal få mer støtte inn i timene. Et slikt tett samarbeid mellom barnevern, skole og PPT oppleves som veldig positivt. Det er godt som kontaktlærer å ha følelsen av fellesskap, det å ikke stå alene med de utfordringene man møter. Det at barnevern gir innsyn i sine saker, gjør at man på skolen kan jobbe mye tettere på eleven, og opparbeider seg en god forståelse for eleven og hjemmet. Dette gir grunnlag for god kommunikasjon, og det er essensielt når man jobber opp imot barn som har utfordringer av ulik karakter.

Utfordringen slik jeg ser det er tid. Tid til «en til en» samtaler med barnet. Dette er viktig opp imot det å få barnets stemme tydelig frem.

Eksempel 2 kontaktlærer i grunnskolen

Kontaktlærer, mor og barnevern har møttes jevnlig gjennom prosjektet for å vurdere status/framgang og snakkes om hvordan det går med barnet.

Barnet viste en fin utvikling gjennom prosjektperioden. Men vi er usikker på hvorvidt det hadde med «prosjektet» å gjøre. Vi ville nok satt inn mange av disse tiltakene uansett. Det var mange element omkring eleven på hjemmebane som falt på plass gjennom prosjektperioden, og jeg tror nok at dette var den største årsaken til NN sin fine utvikling. Dette forteller/bekrefter hvor viktig det er at det er greit på hjemmebane for at elevene skal klare å yte på skolen.

Tiltakene har vært forankret i virksomheten på skolen. Vi satte opp faste «møter» med eleven, hvor vi hadde mulighet til å snakke sammen og se på arbeidet som ble gjort. Vi satte krav til hva som måtte gjøres hjemme i forhold til skolearbeidet. Vi fikk opphevet taushetsplikten opp mot barnevernet, noe som bedret kommunikasjonen mellom skole-hjem, og slik ga en økt forståelse for NN sin livssituasjon. Det vi opplevde ble bedre gjennom prosjekttiden var først og fremst at vi fikk en bedre kommunikasjon mellom barnevern-skole, noe som kom NN til gode. Det var lettere å avklare forventninger til hverandre. Det som vi mener virket for å bedre samarbeidet var at vi hadde flere treffpunkt enn normalt, som førte til at barnevern og skole ble bedre kjent med hverandre og avklart forventninger til hverandre. Videre var både barnevern og skole svært innstilte på å gjøre en innsats for å bedre situasjonen for barnevernsbarn, noe som gjorde at alle parter var veldig løsningsorienterte og ønsket å møte hverandre.

Utfordringer vi møtte på var at vi fortsatt ikke hadde mer ressurser enn tidligere der det å mer tid til å se eleven, snakke med eleven og jobbe med eleven ble et spørsmål om timer og ressurser.

Vi skulle også ønsket oss tettere oppfølging fra de som drev prosjektet. Vi slet med at det var en del informasjon fra prosjektets ledere som ikke nådde oss. Vi ser også at vårt team burde fokusert mer på hvilke tiltak som trengtes hjemme for å bedre situasjonen til NN. Alt fokus ble rundt skolen og vi «glemte» litt at en del tiltak kanskje kunne gått på barnevernets jobb hjemme også.

Eksempel 3 kontaktlærer i skolen

Teamet som ble etablert rundt barnet har hatt fast møtefrekvens, ca. to møter i halvåret siden oppstart. På de første møtene deltok barnevern, kontaktlærer og foreldre. PPT og spesialpedagogisk koordinater på skolen ble etter hvert deltakere i teamet. I tillegg arbeidet en tiltakskonsulent fra barnevernet med familien, men vedkommende har ikke deltatt på møtene. Vi har forøvrig hatt en del kontakt med tiltakskonsulenten underveis

Barnet ble på nytt henvist til PPT våren i 5. klasse, da det faglig og sosiale ikke lot seg dekke innen tilpasset opplæring. Skolesituasjonen for barnet har variert en del. Skolestarten i 6. klasse var bra, men det ble vanskeligere utover høsten, særlig sosialt. Barnet sliter med den sosiale kompetansen, blant annet uheldig språkbruk mot både medelever og voksne. Det har i teamet blitt drøftet hvordan man kan hjelpe/veilede barnet i forhold til sosiale situasjoner. Barnet har også vært gjennom tester på PPT, som viser at enkelte områder for læring er vanskelige for barnet. I teamet har det vært samtaler rundt dette og barnets utfordringer både hjemme og på skolen. Det har også vært hendelser i familien og i fritiden for barnet som har vært vanskelige. Da har det vært godt for skolen å ha et samarbeid med barnevern, blant annet med tiltakskonsulenten i hjemmet. Det har gjort det lettere å samarbeide med foresatte rundt disse hendelsene.

Av tiltak har barnet fått digitale hjelpe/læremidler i skolehverdagen. Dette har positiv innvirkning, særlig på barnets motivasjon. Eleven deltar på leksehjelp i regi av skolen, men tror nok en mer individuell leksehjelp ville fungert bedre og kunne gitt bedre læringsutbytte for barnet.

Vi mener at arbeidet rundt barnet ikke hadde gått like godt uten dette prosjektet og det tette samarbeidet mellom etater som ble igangsatt. Vi har fått et bedre bilde av hva denne eleven sliter med, både faglig og sosialt. Vi har sammen hele tiden jobbet med å prøve å finne løsninger på utfordringer. Det har vært en styrke at det har vært lite skifte av deltakere i teamet. Vi har fått veiledning og delt erfaringer og gitt tips til både foresatte og hverandre. Det tette samarbeidet rundt barnet og familien er svært viktig fordi barnets situasjon har rot i både faglige og sosiale utfordringer i hverdagen. Det gir også en bedre helhet i arbeidet, hvilke tiltak som er viktige i hverdagen hans.

Eksempel 4 fra kontaktlærer som beskriver at samarbeidet har vært vanskelig og gitt liten effekt på barnets situasjon

Situasjonen har vært utfordrende og det er blitt tatt kontakt med barnevernet gjentatte ganger. Våren 2016 ble barnevernet kontaktet av rektor på skolen. Ved skolestart til høsten hadde forespørselen vår fortsatt ikke blitt fulgt opp. Det ble videre sendt en skriftlig henvendelse til barnevernet/saksbehandler i prosjektet fra rektor. Dette resulterte i flere

telefonsamtaler hvor skolen igjen presenterte situasjonen og poengterte behovet for leksehjelp som et bindeledd mellom skole og hjem.

Eleven har nå tilgang på 1 time leksehjelp i skolens regi hver onsdag. Dette gjennomføres i en gruppe med flere elever fra ungdomsskolen. Noe arbeid blir gjort her, men det er fortsatt behov for leksehjelp som kan samarbeide og skape et bindeledd mellom skole og hjem og videre gi individuell hjelp.

Med bakgrunn i at det nå er gått 1,5 år siden prosjektet ble etablert er ikke ståsted endret i forhold til forespørsel om leksehjelp fra barnevernet. Skolen synes ikke at vi har lyktes med å få til et godt samarbeid mellom partene. Det har ikke vært gjennomført samarbeidsmøter eller regelmessig kontakt i siste halvår, høst 2016. Skolen oppfatter ikke at vi har lyktes med å få en felles forståelse for de ulike rundt barnet. Fra vårt ståsted har det manglet felles mål for samarbeidet.

Eksempel 5 fra saksbehandler i barnevernet

Gutt var 10 år og gikk i 5.klasse når prosjektet hadde oppstart. Mor, skolen, PPT og barneverntjenesten samarbeidet gjennom skoleåret og videre etter prosjektets slutt. Det ble avholdt samarbeidsmøter hver 3.uke med mor, rektor og kontaktlærer fra skolen, fra PPT deltok to spesialpedagoger og fra barneverntjenesten deltok tiltakskonsulent og kontaktperson.

Vi ble etter hvert enige om at PPT skulle organisere samarbeidsmøtene etter analysemodellen⁴. Dette for at alle skulle få en felles forståelse av hva som var vanskelig for gutten, og for å finne tiltak videre. Tiltaket råd og veiledning, og ART fra barneverntjenesten ble igangsatt i april. Guttens problemer gikk både på det faglige og det sosiale. Vi ble enige om at det må jobbes med de sosiale utfordringene før en fokuserer på det faglige. På slutten av skoleåret ble det lagt en plan for det nye året, dette innbar blant annet at ny kontaktlærer skulle ha ekstra oppfølging av gutt. I tillegg ble det foreslått leksehjelp. Gutten hadde en positiv utvikling i løpet av sommeren, og han begrunnet dette selv i at det var en lærer som forsto han.

Barneverntjenesten ser at barnets skolesituasjon har bedret seg stort i løpet av skoleåret 2016-2017. Dette vurderes å være et resultat av de ulike tiltakene mor, skole, PPT og barnevern har gjort sammen. Fokus på å forstå gutten og ikke gå i diskusjoner med han, samt det å gå «sidelengs» inn fungerte godt når klassen fikk ny kontaktlærer. Kontaktlærer kjenner ikke igjen gutten som blir beskrevet høsten 2015. Gutten er nesten aldri i konflikt med medelever lengre. Skolesituasjonen til gutten endret seg noe på slutten skoleåret 2015-2016, og inn i det nye skoleåret.

I etterkant så tenker vi at vi vet ikke om tiltakene hadde vært noe annerledes om man hadde deltatt på prosjektet eller ikke. Vi tror det er viktig for å hjelpe barnevernsbarna på skolen, å ha en åpen dialog og ikke stopper dette i hinder av taushetsplikten. Vi tenker det er også viktig at skolene ikke gjør seg avhengige av tiltak fra barneverntjenesten fordi skolen kan

⁴ LP- modellen som står for læringsmiljø og pedagogisk analyse. Se: <http://laringsmiljosenteret.uis.no/prosjekter-og-programmer/lp-modellen/>

gjøre mange og gode tiltak selv, om de får den informasjonen de har behov for. Samt at de har en tett dialog med barnet og familien.

Eksempel 6 fra saksbehandler i barneverntjenesten:

Gutten var 7 år og gikk i 2.klasse ved oppstart av prosjektet. Mor, kontaktlærer og barneverntjenesten hadde tre samarbeidsmøter fra oktober til februar. I første og andre møte gjennomførte vi en kartlegging av guttens styrker og svakheter (utfordringer). Gutt ble beskrevet som stille, sta, snill, blid og ikke faglig sterk. Kontaktperson i barneverntjenesten hadde ansvar for å koordinere og skrive referat fra møtene. Kontaktlærer hadde ansvaret for å følge opp tiltakene som igangsatt i skolen. Mor hadde ansvaret å følge opp hjemme og ha kontakt med skole.

På det tredje samarbeidsmøtet ble mor enig med barneverntjenesten at det var greit å fortelle kontaktlærer om årsaken til hvorfor de hadde kontakt med barnevernet. Dette så skolen kunne ta vare på gutten på en bedre måte og forstå hjemmesituasjonen. Mor fikk også råd om å snakke med gutten om barnefordelingssaken som skal opp i tingretten om en måned. Dette gjorde en tydelig forskjell for gutten da kontaktlærer merket en klar positiv endring på guttens humør og motivasjon. Skolen fortsatte videre med noen av tiltakene som samtaler med helsesøster, og belønningen for å skrive i boken. Utover vinteren 2016 gikk det fortsatt bra for gutten på skolen, og han viste god motivasjon og innsats i fagene. Her hadde skolen satt inn 2.3 tiltak for å hjelpe han bedre i skolehverdagen. Mor forteller også at på hjemmefronten går det også veldig bra og det ble ikke videre ankesak ang. barnefordeling.

Vi ser at åpenhet mellom partene rundt gutten og familiens utfordringer er avgjørende for at de skal kunne ivareta barnet gjennom dagen. Taushetsplikten må ikke bli det som hindrer samarbeidsinstansene i å få til et godt samarbeid. Samarbeidet mellom mor, kontaktlærer og barneverntjenesten fungerte godt både i forhold til avtaler, enighet om utfordringer og tiltak. Det gikk bra med gutten både i skole og hjemmet våren 2016.

I den aktuelle saken gjorde mor og skole det meste av jobben selv. Mor mottok noe veiledning fra barneverntjenesten. Barneverntjenestens rolle trenger ikke nødvendigvis å bli så stor om foreldre generelt har åpenhet og dialog med skole, da har skolen mulighet for å ivareta barna deres på en mye bedre måte.

Oppsummering av erfaringene i teamene rundt barna

Samlet viser erfaringene til de ansatte som deltok i teamene at situasjonen for barna er knyttet til faglige og sosiale utfordringer. Det samme kom frem i intervjuene med barna selv og deres foreldre. Graden av samhandling i teamene har variert, men de fleste peker på at den har bedret seg og bidratt til økt helhetlig innsikt i barnets livssituasjon. Vi kan også tydelig se at de aller fleste tiltakene som har vært iverksatt, har blitt forankret i skolen. Det beskrives gjerne også at tiltakene ville blitt gjennomført uavhengig av prosjektet. Det er verdt å merke seg at det er i teamene der både skole og barnevern har vært aktive med ulike tiltak, at nytten av prosjektet oppleves som størst. Her beskriver både ansatte i skolen og i barnevernet at åpenhet i dialogen mellom de ulike instansene og foreldre har vært et kriterium for å lykkes med tiltak rundt barnet.

Likevel ser vi at barnevern og skole også vektlegger ulike sider av teamarbeidet i sine beskrivelser. Barnevernet vektlegger spesielt viktigheten av å få en felles forståelse for hva som er utfordringene i skolehverdagen og hjemmet for barnet. Det så vi blant annet i

eksemplet der det var av stor betydning for gutten at han fikk informasjon om barnefordelingssaken som pågikk. Da utfallet av den hadde innvirkning på hvordan gutten klarte å fokusere på skolearbeidet. Beskrivelsene fra barnevernet viser også at de opplever det som svært positivt å samarbeide med skolen, og de gir skolen mye av æren for at tiltak som settes inn lykkes.

Samtidig var det noen av kontaktlærerne som uttrykte misnøye med at barnevernet ikke involverte seg nok, og at de heller ikke fikk tilbakemelding på sine bekymringsmeldinger til barnevernet (se eksempel 4). Dette er ikke en oppfatning som nødvendigvis deles av de ansatte i barnevernet i vårt prosjekt. Samme funn ble gjort i en studie som kartla skolens og barnevernets holdninger til skolegang til barn og unge med tiltak fra barnevernet (Kavli, Sjøvold og Ødegaard, 2015). Denne studien fant også at samarbeidet skole-barnevern vurderes bedre av barnevernet enn av skolen. Det synes som dette samsvarer godt med de erfaringene som kommer frem i vårt prosjekt.

Det som er oppløftende å merke seg fra erfaringene som kom frem under evalueringseminaret (vedlegg 5) og eksemplene 1-6, er at ansatte anerkjenner betydningen av tverrfaglig kunnskap i forståelsen av barnets situasjon i skolen. De vektla også at det å fokusere spesielt på hjemmeboende barnevernsbarn i skolen økte deres kunnskap og engasjement for denne gruppen barn i skolen. Det viser også at det er behov for både faglig og sosialt rettede tiltak rundt barnet og familien.

Avslutning

Hjemmeboende barnevernsbarn skolesituasjon

Vi intervjuet barna og foreldrene som deltok i prosjektet. Det ble gjort et strategisk utvalg basert på to hovedkriterier: barnet skulle ha hjelpetiltak fra barnevernet og ha utfordringer i skolen. Barneverntjenesten stod for rekruttering av deltakere til prosjektet. De fortalte at dette arbeidet var mer krevende enn de først antok, noe som hadde flere årsaker. Blant annet visste de lite om noen av de hjemmeboende barnas situasjon i skolen. Men de uttrykte også tvil om barnevernet ville komme til å «være inne i saken», og følge opp barnet over lenger tid.

Med tanke på utvalgskriteriene, er det ikke overraskende at analysene våre viser at barna som deltok i prosjektet hadde faglige utfordringer i skolen. Forskningsintervjuene med barna og foreldrene viste høy grad av koherens når det gjaldt beskrivelser av barnets skolesituasjon. Alle barna som deltok i prosjektet fortalte om sosiale og faglige utfordringer i skolen. Vi intervjuet barn og foreldre hver for seg, men på samme tidspunkt. Vi fikk beretninger om samme konkrete episoder, blant annet detaljerte beskrivelser av mobbing fra både barn og foreldre. Det var også høy grad av samsvar i forhold til barnets styrker og svakheter i forhold til barnets faglige nivå.

Gjennom dialogmøtene med praksisfeltet erfarte vi også at kontaktlærer, barnevern og PPT hadde relativt lik forståelse av barnets skolesituasjon som barna selv og foreldrene. Noen av lærerne var imidlertid overrasket over omfanget av mobbing og det som opplevdes som ekskludering fra elevenes side. Det ble diskutert om dette kunne skyldes om familiene og praktikerne hadde ulike forståelser av mobbing. Dette har vi ikke hatt anledning til å undersøke nærmere, og kan verken avkrefte eller bekrefte.

Alle foreldrene som deltok i vårt prosjekt ønsket bedre hjelp og håpet på konkrete tiltak som kunne bedre barnets skolesituasjon. Dette samsvaret også med intervjuundersøkelsen av foreldre i prosjektet; « Det nye barnevernet» (Marthinsen og Lichtwarck 2013). Det viser seg at faglige tiltak for å bedre skoleprestasjoner kan settes inn selv om barnet også har problemer hjemme, gjerne i kombinasjon med andre tiltak. Det ene utelukker ikke det andre. Det er vesentlig at tiltakene for å bedre barnets skolesituasjon settes i gang raskt når problemene er i en tidlig fase. Det synes å være av mindre betydning hvor tiltakene forankres, men flere av foreldrene ønsket at skolen skulle ta ansvar for tiltakene.

Fokus på skolesituasjonen for *hjemmeboende* barnevernsbarn har så langt blitt lite prioritert innenfor både politikk og forskning. Vi vet at barna som mottar hjelpetiltak fra barnevernet er en spesielt utsatt gruppe som presterer dårligere i skolen enn andre barn, at de har lengre utdanningsforløp og større frafall i videregående skole (Madsen og Backe-Hansen, 2015). Det er lite eksisterende kunnskap om barnas skolesituasjon, og kunnskapen som finnes har begrenset omfang. Det vi har av kunnskap er hovedsakelig fra registerdata som kobler barnevernpopulasjonen og skoleprestasjoner (Bufdir. 2017). Styrken med disse dataene er at de dekker en hel populasjon, samtidig er det behov for kunnskap som går bak disse tallene.

Barnas egen forståelse og opplevelser av skolen er lite belyst, og særlig mangler det forskning hvor barn er informanter. Barn har erfaringer som ingen kjenner til eller har kunnskap om. Hvilken mening tilskrives skolen i barnas liv – av barna selv? Parallelt er det et mål å anvende denne kunnskapen for å utvikle tiltak som kan bedre skolesituasjonen til hjemmeboende barnevernsbarn. Gjennom dette prosjektet ser vi at den innsikt som lærere, foreldre og barn har gitt oss er verdifull for å øke kunnskapen om hvilke utfordringer som er knyttet til å bedre barnevernsbarns skoleprestasjoner og trivsel i skolen.

På bakgrunn av datamaterialet som vi har samlet inn ser det ut til å være behov for en mer omfattende studie som dokumenterer hvilke særskilte utfordringer hjemmeboende barnevernsbarn kan oppleve i skolen, og hvordan hjelpeapparatet arbeider og kan arbeide for å hjelpe de barna som har utfordringer i skolen.

Ble barnas skolesituasjon bedre?

Dette prosjektet har fulgt en gruppe barn i skolen over et år. Selv om prosjektet ikke har hatt et design som gjør at vi kan si noe om denne arbeidsmåten har hatt effekt i forhold til skoleprestasjonene for hjemmeboende barnevernsbarn, kan vi si noe om erfaringene til de involverte i lys av prosjektets hovedmål.

Mange fremhevet at det hadde blitt en bedre dialog mellom barnevern og skole, og at prosjektet hadde hatt en funksjon i å skape en møteplass hvor utgangspunktet var konkrete barns situasjon. Da ble utfordringer tydeliggjort på en annen måte.

Har de involverte egentlig arbeidet på en annen måte enn før? De fleste teamene anvendte tiltak som de allerede var godt kjent med. I hvilken grad praktikerne har samhandlet på en annen måte enn tidligere ser ut til å variere mellom teamene. Det som åpenbart har vært nytt, er fokuset på målgruppen i prosjektet: hjemmeboende barnevernsbarns skolesituasjon og de erfaringene som praktikerne har gjort seg med å samhandle rundt denne gruppa. De fleste praktikerne beskriver tendenser til bedring av tidligere praksis, men hvorvidt det vil skje en endring på sikt for arbeidet med å bedre skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn er for tidlig å si noe om.

Hva kan gjøres fremover for å bedre hjemmeboende barns skolesituasjon?

Ut fra erfaringene som vi sitter igjen med i dette prosjektet, ser vi at det er særlig fire forhold det kan være viktig å fokusere på for å bedre skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn.

Øk bruken av tiltak rettet mot hjemmeboende barnevernsbarns skolesituasjon

Det er vesentlig at ansatte i barnevern, skole og PPT får tilgang til og anvender den utstrakte kunnskapen som finnes om effekt av ulike faglige tiltak rettet mot barnets skolesituasjon. Kunnskapsgjennomganger viser som vi tidligere har vært inne på, at enkelte faglig rettede tiltak kan være effektfulle for å bedre skolesituasjonen for barnet. Noen av barna som deltok i vårt prosjekt har faglige problemer som har komplekse årsaksforhold. Dette tilsier komplekse tiltakskjeder, samtidig kan det også bidra til at det tenkes for vanskelig rundt hvordan barnets skolesituasjon kan bedres, og at man unngår å sette inn «enkle» tiltak som tutor, mentor, leksehjelp, dagbok mellom skole og hjem, osv. En fare ved dette er også at det går for lang tid før det settes inn faglige tiltak for å bedre skolesituasjonen for hjemmeboende barnevernsbarn fordi de ulike tjenestene avventer inngripen fra de andre tjenestene. Vårt prosjekt viser at konkrete og enkle tiltak for barnet i skolen kan bidra til å lette skolesituasjonen til tross for sammensatt problematikk som også omhandler forholdene i hjemmet.

Kan tiltakene som har vist seg å ha god effekt for plasserte barnevernsbarn også ha god effekt for hjemmeboende barnevernsbarn? Det kan antas at det er en viss overføringsverdi i noen av tiltakene som prøves ut for barnevernsbarn i fosterhjem og institusjon til hjemmeboende barn (Bufdir, 2014). Samhandlingsbarrierer mellom familie, skole og barnevern, samt utfordringer i barnets hjem gjør at flere tiltak som har til hensikt å bedre skolesituasjonen for barn i fosterhjem og institusjon, ikke lar seg overføre direkte til hjemmeboende barnevernsbarn. Men det utelukker ikke at tiltakene bør tilpasses slik at foreldre involveres aktivt i arbeidet med å bedre barnas skolesituasjon. Her har barnevernet muligheten til å sette inn hjemmebaserte tiltak som stryker foreldrerollen, som i neste omgang skal føre til at barnet blir bedre og tettere fulgt opp i skolen.

Det finnes allerede gode tiltak for å bedre barns skolesituasjon som involverer omsorgsgiver, f.eks. fosterforeldre i tiltaket *The Letterbox*⁵. I hvilken grad hjemmeboende barnevernsbarns foreldre har kapasitet til å støtte barnet aktivt i skolen er varierende viser vårt datagrunnlag. Det kan allikevel være aktuelt å prøve ut tiltak som the Letterbox for å bedre skolesituasjonen som involverer foreldrene til hjemmeboende barnevernsbarn, på linje med fosterhjemsforeldre. Slike tiltak kan også styrke barn-omsorgsgiverrelasjonen.

Avklar ansvar tidlig og vær fleksibel

Det bringer oss inn på det andre forholdet: behovet for en rask ansvarsavklaring mellom tjenestene når barn har faglige og sosiale utfordringer i skolen. Når et barn har utfordringer i skolen, kan både skole, barnevern og PPT kjenne til dette. Alle disse tjenestene har i utgangspunktet et formelt mandat til å kunne sette i gang ulike tiltak for å bedre barnets situasjon i skolen. Barneverntjenesten har et særlig ansvar for oppfølging av skolesituasjonen for barn og unge de har omsorgen for. Men også når barnet mottar barnevernstiltak i

⁵ The Letterbox er et program utviklet av the University of Leicester. Målet er å støtte fosterbarns læring i skolen. Barna får tilsendt en pakke månedlig med et brev, bøker og matteaktiviteter.

hjemmet, skriver Bufdir at barnevernet bør sørge for godt samarbeid mellom foreldre og skole (Bufdir, 2017). Dette er generelle formuleringer, og vårt prosjekt har vist at grensene for barnevernets og skolens virksomhet er uklare i praksis. Vi erfarte at i noen av teamene rundt barna tok det lang tid å komme til en felles forståelse av hvordan ansvaret for aktuelle tiltak skulle forankres. I andre team fungerte dette godt, og barnet fikk raskt tilgang til nye tiltak som teamene sammen med familien kom til enighet om å prøve.

I følge Prp. 106L (2012-2013) 5.3.1 er det ønsket større involvering fra både skole og barnevern når det gjelder innsikt i og tiltak for å bedre den helhetlige situasjonen for barn som opplever skolesituasjonen som vanskelig: «Tradisjonelt har barnevern og skole hatt for lite kontakt med hverandre. Mens skolen har vært opptatt av faglige prestasjoner, har barnevernets innsats handlet om å gi omsorg. Departementet mener at barnevernets tiltak også bør ha som siktemål å styrke barnas skoleprestasjoner og skoletilknytning. Tilsvarende må skolen ha et helhetlig blikk på barnet og barnets situasjon. Utfordringer som barna opplever på andre områder i livet [enn i skolen] påvirker hvordan de mestrer skolen. Slike utfordringer kan ikke alene bli møtt gjennom tilpasninger innenfor skolesystemet. Det vil ofte være behov for helhetlig og tilrettelagt oppfølging i tett samarbeid med foreldre, barneverntjenesten og andre offentlige tjenester.»

Formelt sett er det ikke noe som hindrer barnevernet i å yte tiltak med sikte på å bedre barnets skolesituasjon, f.eks. leksehjelp, the letterbox eller tutor. Barneverntjenesten som deltok i vårt prosjekt mener at tiltak som har som formål å bedre hjemmeboende barnevernbarns faglige prestasjoner i skolen bør være skolens ansvar. Barna som har deltatt i dette prosjektet har hatt ulike grader av sosiale utfordringer i skolen i tillegg til de faglige utfordringene. Forankring av tiltak avhenger av kontekstuelle og organisatoriske forhold i den enkelte kommune. Det må avklares hvor rammene for barnevernets, skolens og PPTs ansvar og virksomhetsområde skal settes i den enkelte organisasjon. I tillegg har vi helsestasjon i skolen og andre kommunale tiltak som kan ha et ansvar i skolen.

I vårt prosjekt kommer det frem et klart ønske om at tiltakene må settes inn i barnets skolehverdag, der kontaktlærer har en sentral rolle for å drive tiltaket. Et team rundt barnet kan støtte kontaktlærer og barnet i skolen. Uansett vil tidlig avklaring av hvem som har ansvar for hva være nødvendig for at iverksettelsen av tiltak blir igangsatt. Det er en forutsetning for at barna får den hjelpen de har behov for.

Sosialfaglig kompetanse inn i skolehverdagen

Det er interessant å merke seg at det var flere foreldre som ikke ønsket barnevernet mer inn i arbeidet med barnet i skolen, men som allikevel ønsket bedre og mer hjelp i forhold til det psykososiale miljøet for barnet i skolen. **Dette tilsier at det er behov for sosialfaglig kompetanse i skolen, men at den ikke nødvendigvis behøver å knyttes formelt til barneverntjenesten i kommunen.** Her kan andre yrkesgrupper tenkes inn som sosionomer, barnevernspedagoger og spesialpedagoger som har særlig fokus på det psykososiale perspektivet i skolen for elevene generelt og for enkeltelever som trenger individuell støtte faglig og sosialt.

Skolen skal ivareta flere målsettinger jf. Opplæringsloven §1-1 skal *elevane utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet*. Ofte er dette referert til som at skolen både skal utdanne og danne. Som flere andre også peker på, er det behov for å tenke systematisk reorganisering av

kompetanse i forholdet barnevern-skole. Flere hevder at det er behov for økt tverrfaglig kompetanse inn på de arenaene barna befinner seg i til daglig. Gjertsen (2013) beskriver hvordan noen barn opplever seg som krenket og usynlige i systemer som de er avhengige av, som i skolen. Å kunne se hele barnet, og tilby hjelp på en fleksibel og lite byråkratisk måte, forutsetter at den profesjonelle har kunnskap om barns utviklings og omsorgsbetingelser, er tilstede i hverdagen og kan handle her og nå.

Kunnskapsoversikten «Et lag rundt læreren» ser på studier som kan si noe om nytten av ulike profesjoners roller i skolen. Selv om flere av studiene som inngår i oversikten har metodiske begrensninger, påpeker forfatterne at «en generelt viktig lærdom er at bruken av sosialarbeidere synes å ha en positiv effekt på elevens faglige prestasjoner og sosiale mestring (Bord, Drange, Fossetøl og Jarning, 2014, s. 142). Blant annet viser forskergruppen til en studie hvor sosialarbeideren jobbet fast ved skolen. Lærerne henviste elever til sosialarbeideren, som i tett samarbeid med lærerne, PPT, hjem og andre aktører i barnets liv jobbet for å bedre barnets skolesituasjon (Bagley og Pritchard, 1998).

Gjennom prosjektet ser vi det er behov for å støtte kontaktlærer i skolehverdagen for å ha mulighet til å sette inn tiltak for enkeltelever som kan være for krevende å følge opp for kontaktlærer alene. Kontaktlærer har en viktig rolle i å ha tett kontakt med foreldre som er helt avgjørende for å se helheten i barnets hverdag. Et lag rundt læreren der andre yrkesgrupper også deltar, vil bidra til en tettere oppfølging av barnevernsbarn i skolen, og kontakten mellom skole og hjem, noe vi så var gjeldende for alle de barna som deltok i dette prosjektet.

Kunnskap om barnets situasjon i skolen er viktig – også for barnevernet

Barnevernet har liten kunnskap om hvordan barnet har det på skolen. Barnevernet visste lite om barnas situasjon i skolen da informanter skulle rekrutteres til prosjektet. For de barna som deltok i prosjektet var barnevernets fokus situasjonen i hjemmet. Et ensidig fokus på barnets hjemmesituasjon gjør at barnevernets forståelse av barnets kontekstuelle livssituasjon avgrenses. Da kan barnevernet komme i skade for å legge for mye vekt på foreldrene og hjemmesituasjonen som årsak til barnets utfordringer. Erfaringene våre baserer seg på en barneverntjeneste, og det er ikke sikkert at deres fokus på barnets skolesituasjon er representativ for barnevernet generelt.

Det er allikevel vesentlig at barnevernet anvender et bredt teoretisk fundament i sine undersøkelser av barnets omsorgs – og livssituasjon. Forståelsen av barnets behov må basere seg på noe mer enn de indre forholdene i familien. Skolemiljøet er vesentlig. Alle barna vi intervjuet opplevde mobbing og mistrivsel i skolen. Barn tilbringer mye tid på skolen, og det å få kunnskap om barnets skolesituasjon bør inngå i den ordinære undersøkelsen i barnevernet. Det betyr ikke at barnevernet bør innhente opplysninger direkte fra skolen i alle saker som de undersøker. Det handler om å ha fokus på hvordan barnet har det i skolen og hvordan det psykososiale miljøet er i skolen. Her kan barn og foreldre ganske enkelt spørres om barnets skolesituasjon, og få mulighet til å fortelle om hvordan de opplever forholdene for barnet i skolen. Spørsmål som: Hvordan går det med barnet i forskjellige fag? Hvordan trives barnet på skolen? Hva gjør barnet i friminuttene? Hvem leker barnet med? Har barnet opplevd mobbing eller utestenging? Hvordan opplever foreldrene samarbeidet med skolen?

I både foreldreintervjuene og barneintervjuene var det de sosiale forholdene som de opplevde som mest prekære. Selv om vi i denne undersøkelsen ikke kan påvise en sammenheng

mellom faglige prestasjoner og trivsel i skolen, så kom det tydelig fram at de opplevde at barnets mistrivsel, uro, mobbing og ensomhet, bidro til at det også var vanskeligere å motivere barnet til skolearbeid og lekser. Barnevernets kjennskap til både hvordan skolen imøtekommer barnet og til barnets skolesituasjon, vil gjøre barnevernets tiltak mer treffsikre til å sette inn riktig tiltak etter barnets behov.

Skoleprestasjonene til hjemmeboende barnevernsbarn kan forbedres

Dette prosjektet har vist at tette samarbeidsmøter mellom barn, foreldre, barnevern, skole, og eventuelt PPT, har en funksjon for å få en mer helhetlig forståelse av barnets hverdagsliv som inkluderer både hjem og skole. Det at barnevernet blir kjent med skoleforholdene og skolens arbeid, øker kunnskapen om hva foreldre og barn trenger hjelp til av barnevernsfaglige tiltak. På samme måte får skolen verdifull kunnskap om barnet og familien ved at de får mer innsikt i hjemmesituasjonen for barnet som gjør at skolen i større grad ser barnet også ut fra hva som kan være vanskelig hjemme. Sentralt i prosjektet har vært å se barnet i sin kontekst. Idet flere sider av barnet kommer i fokus, arbeider fagfolkene sammen med barnet og familien.

Det er noen forbehold her om samarbeidet skal lykkes. Avklaring av ansvar og roller må gjøres tidlig, slik at forventninger om hva andre instanser skal og ikke skal, må justeres etter hva som er realiteten. Skolen hadde i utgangspunktet store forventninger til hva barnevernet kunne gjøre med barn som strever. Frustrasjon over ikke-oppfylte forventninger om barnevernets oppgaver var utgangspunktet for mange lærere i prosjektet. Barnevernet på sin side ville ikke blande seg for mye inn i det som de mente var skolens ansvar, og slik holdt de seg til de tradisjonelle grenseoppgangene der barnevernet skal ta seg av det som skjer i hjemmet, og skolen det som skjer i skolen. Forsøkene i prosjektet viste at de mest vellykkede tiltakene var når de ulike instansene «blandet seg inn i hverandres arbeid». Paradoksalt nok ble situasjonen hvor en barnevernsarbeider og kontaktlærer sammen hentet en ungdom som hadde stukket av, en av solskinnshistoriene i dette prosjektet. Slikt samarbeid forutsetter at taushetsplikten oppheves i samråd med foreldre og barn, og at alle parter gis en formell mulighet til å jobbe aktivt rundt det barnets som hadde behov for både barnevern og skolefaglige tiltak. Informasjonsdeling er en nødvendighet for å kunne jobbe fleksibelt og godt rundt barnets skolesituasjon.

Som nevnt er det mange muligheter for å styrke kontaktlærerrollen med sosialfaglig kompetanse, slik at vedkommende ikke blir alene om å føle ansvaret for utfordringene i skolen for barnet. Samtidig er det barneverntjenesten som har myndighet til å sette inn tiltak som griper inn i familien og livet til den unge om nødvendig. Det forteller oss at barnevernets mandat er viktig i mange tilfeller for å igangsette tiltak som også virker i skolen, som blant annet MST som var nevnt i dette prosjektet.

Tiltakene for å bedre hjemmeboende barnevernsbarns skoleprestasjoner forutsetter fleksibilitet. De må tilpasses den enkeltes familie muligheter til å følge opp barnet, og ofte vil det være aktuelt med tiltak i hjem og skole til samme tid. Dette forutsetter et reelt partnerskap mellom foreldre, barn, skole og barnevern (Fauske mfl., 2009, Marthinsen og Lichtwarck, 2013). Da blir det også viktig å fjerne samarbeidsbarrierer som at de ulike aktørene har bilder av hverandre der spørsmål om ansvar og skyld dominerer (Baklien, 2009), og i stedet etablere

et team rundt barnet der de ulike partene står sammen med barnets behov i sentrum. Å sørge for strukturer for at et slikt samarbeid rundt barnet realiseres er et lederansvar og et ansvar som ligger hos den enkelte medarbeider i skole og barnevern.

Referanser

- Aasen, T.M og Amundsen, O. (2015). *Innovasjonsarbeid. Organisasjon, kultur og ledelse*. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Anvik, H. C. og A. Gustavsen (2012). *ikke slipp meg! Unge, psykiske helseproblemer, utdanning og arbeid*. Bodø, Nordlandsforskning.
- Bagley, C. og Pritchard, C. (1998). The reduction of problem behaviors and school exclusion in at-risk youth: An experimental study of school social work with cost-benefit analysis. *Child & Family Social Work*, 3 (4), 219-226.
- Baklien, B. (2009). Skole, barnehage, barneverntjeneste – bilder av «de andre» hindrer samarbeid. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 4.
- Borg, E., Drange, I., Fossestøl, K. og Jarning, H. (2014). *Et lag rundt læreren. En kunnskapsoversikt*. Oslo, AFI.
- Bufdir (2014). Skolerapport: Hvordan bedre skoleresultatene og utdannings situasjonen for barn og unge i barnevernet? Oslo, Barne, ungdoms – og familiedirektoratet.
- Bufdir (2017). Grunnskoleresultater for ungdom med barnevernserfaring. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevern_skole/Grunnskoleresultater/
- Clausen, S.-E. og Kristoffersen, L.B. (2008). *Barnevernsklienter i Norge 1990-2005: en longitudinell studie*. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Clifford, G., Fauske, H., Lichtwarck, W. og Marthinsen, E. (2015). *Minst hjelp til de som trenger det mest? Sluttrapport 06:2015 fra forsknings – og utviklingsprosjektet «Det nye barnevernet»*. Bodø, Nordlandsforskning.
- Dietrichson, J., Bøg, M., Filges, T. og Jørgensen, A-M. K. (2015). *Skolerettede innsatser for elever med svak socioøkonomisk baggrund. En systematisk forskningskortlægning og syntese*. SFI-rapport 15:07. København, Danmark.
- Dæhlen, M. (2015) School performance and completion of upper secondary school in the child welfare population in Norway. *Nordic Social Work Research*, DOI:10.1080/2156857X.2015.104201
- Elstad, E., Hopmann, S. og Langfeldt, G (2008). *Ansvarlighet i skolen : politiske spørsmål og pedagogiske svar : resultater fra forskningsprosjektet "Achieving School Accountability in Practice"*. Oslo, Cappelen akademisk forlag.
- Fauske, H., Clifford G., Lichtwarck, W., Marthinsen, E., Kojan, B. H. og Willumsen, E. (2009). *Det Nye barnevernet: et forsknings- og utviklingsprosjekt i Barnevernet. Barnevernet på ny kurs? Sluttrapport fase 1*, Bodø, Nordlandsforskning.

- Hedegaard, M. og Fler, M. (2008). *Studying children: a cultural-historical approach*. Maidenhead, Open University Press.
- Forsman, H. og Vinnerljung, B. (2012). Interventions aiming to improve school achievements of children in out-of-home care: A scoping review. *Children and Youth Services Review*, 34, 1084-1091.
- Frønes, I. og Strømme, H. (2010). *Risiko og marginalisering*. Oslo: Gyldendal.
- Gadamer, H-G. (2007). *Sandhed og metode: grundtræk af en filosofisk hermeneutik*. København, Academica.
- Gjertsen, P-Å. (2013). *De usynlige*. Oslo, Fagbokforlaget.
- Iversen, A. C., Hetland, H., Havik, T., og Stormark, K. M. (2010). Learning difficulties and academic competence among children in contact with the child welfare system. *Child & Family Social Work*, 15(3), 307-314. doi: DOI 10.1111/j.1365-2206.2009.00672.x
- Kavli, H., Sjøvold, J.M og Ødegaard, K. S. (2015). *Kartlegging av holdninger til skolegang for barn og unge med tiltak fra barnevernet*. Oslo, Bufdir.
- Kojan, B.H. og Fauske, H. (2011). Et klasseperspektiv på barnevernets familier. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 2, 95-107.
- Kojan, B.H. (2015) Innblikk i intervjuene: - hva sier barna?. Foredrag på oppstartseminar for prosjektet aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen, Namsos, 1.september, 2015.
- Kojan, B.H. og Christiansen, Ø. (2016). Å fatte beslutninger i barnevernet. I Ø. Christiansen og B.H.Kojan (red) *Beslutninger i barnevernet*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Kristoffersen, L.B. og Clausen, S.-E. (2008). *Barnevern og sosialhjelp*. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Krueger, R. A. og Casey, M.A. (2009). *Focus groups: a practical guide for applied research*. Los Angeles, Sage.
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo, Ad notam Gyldendal.
- Lessard, A., Butler-Kisber, L., Fortin, L. Marcotte, D., Potvin, P. og Royer, E. (2008). Shades of disengagement: high school dropouts speak out. *Social Psychology of Education*, 11(1), 25-42.
- Madsen og Backe-Hansen, E. (2015). Barn og unge som mottok hjelpetiltak 1993-2010. I Ø. Christiansen mfl. (red). *Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak*. Uni Research Helse, RKBU Vest. Bergen, Norge.
- Markussen, E. og Sandberg, N. (2004). *Bortvalg og prestasjoner: om 9798 ungdommer på Østlandet, deres vei gjennom, ut av, eller ut og inn av videregående opplæring*,

om deres prestasjoner et år etter avsluttet grunnskole. Oslo, Norwegian Institute for Studies in Research and Higher Education.

- Marthinsen, E. og Julkunen, I. (2012). *Practice research in Nordic social work: Knowledge production in transition.* London, Whiting & Birch.
- Marthinsen, E. og Lichtwarck, W. (2013). *Det nye barnevernet.* Oslo, Universitetsforlaget.
- Olsen, T. (2007). *Bordet fanger! Temakafe som samhandlingsform.* NF-arbeidsnotat. Bodø, Nordlandsforskning: 36.
- Seeberg, M. L., Winsvold, A. og Sverdrup, S. (2013). *Skoleresultater og utdannings situasjon for barn i barnevernet. En kunnskapsoversikt.* NOVA Notat 4:13. Oslo, Norge.
- Skilbred, D. og Iversen, A. C. (2014). Unge voksne som har bodd i fosterhjem og tatt høyere utdanning: Suksessfaktorer? *Norges Barnevern* nr. 4/2014
- Strandbu, A. og Thørnblad, R. (2010). "Sårbare" barn som deltakere I kvalitativ forskning. *Forskningsetikk og etisk forskning.* Barn, 27-41.
- Thrana, H. M., Anvik, C., Bliksvær, T., Handegård, T. L. (2009). *Hverdagsliv og drømmer: for unge som står utenfor arbeid og skole.* Bodø, Nordlandsforskning.
- Thrana, H.M. (2015) Innblikk i intervjuene: - hva sier foreldrene?. Foredrag på oppstartsseminar for prosjektet aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen, Namsos, 1.september, 2015.
- Valset, K. (2014). Ungdom utsatt for omsorgssvikt - hvordan presterer de på skolen? I *Barnevern i Norge 1990 – 2010*, s. 127-155. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Vinnerljung, B., Berlin, M. og Hjern, A. (2010). Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn. I Socialstyrelsen *Social Rapport 2010*, s 227-266. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Vinnerljung, B. og Hjern, A. (2011). Cognitive, educational and self-support outcomes of long-term foster care versus adoption. A Swedish national cohort study. *Children and Youth Services Review*, 33, 1902-1910

Bente Heggem Kojan
Avdeling for helse- og sosialfag Høgskolen i Sør-Trøndelag
Ranheimsveien 10
7004 TRONDHEIM

Postboks 1047, gate 23
N-5007 Årnes
Norge
Tel: +47 95 58 20 17
Fax: +47 95 58 94 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Orgnr: 985 321 884

Vår dato: 24.04.2015

Vår ref: 42023 / 3 / LMR

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 05.03.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

42023 *Aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen - innovasjon i samarbeid med skole og barnevern*
Behandlingsansvarlig *Høgskolen i Sør-Trøndelag, ved institusjonens øverste leder*
Daglig ansvarlig *Bente Heggem Kojan*

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.12.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Linn-Merethe Rød

Kontaktperson: Linn-Merethe Rød tlf: 55 58 89 11

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Auditingkontroll / Dattor Office

OSD NSD Universitet i Oslo, Postboks 1075 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47 22 85 52 11. nsd@uio.no
BIRGHEIM NSD Bergen skole- og utdanningsvesenstet, 4871 Trondheims. Tel: +47 73 58 33 07. lynn@uio.no
TRONDHØI NSD Sør, Universitetet i Trondheim, 7037 Trondheim. Tel: +47 77 64 43 36. nsd@uio.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 42623

Barnas foreldre og barna informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet av 23.04.15 er godt utformet.

Det legges videre til grunn at prosjektopplegget er godkjent av aktuelle skoler, samt at forsker etterfølger Høgskolen i Sør-Trøndelag sine interne rutiner for datasikkerhet.

Foventet prosjektslutt er 01.12.2016. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammensetting av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/skole, alder og kjønn)

Vedlegg 2 Samtykkeskjema barn
Til barn i alderen 6-13 år

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen”

Hvorfor undersøke hvordan barn har det i skolen?

Skole kan være vanskelig for mange. Forskning har vist at spesielt barn som får hjelp fra barnevernet, noen ganger trenger ekstra hjelp i skolen for at de skal ha det bra på skolen. I dette prosjektet vil vi finne ut hvordan foreldre, skole og barnevern kan jobbe sammen for at barnet skal få det bedre i skolen.

Da synes vi det er viktig å snakke med barna om hvordan de har det på skolen, hva de synes er bra, og hva som ikke er fullt så bra. I tillegg skal vi også snakke med foreldrene til barna som deltar.

Hva innebærer å delta i forskningsprosjektet?

Deltakelse innebærer et intervju med en av oss som er forskere som er ansatt i prosjektet. Vi ønsker å snakke med deg om skole, fritid, familie og andre ting som du synes er viktig. I tillegg vil kontaktlæreren din ved oppstart og ved avslutning av prosjektet gjøre en vurdering av skoleprestasjonene dine sammen med deg. Forskerne i prosjektet vil få informasjon fra kontaktlæreren din om innholdet i denne vurderingen. Informasjonen vi får vil vi bruke til å se hvordan du har gjort det i ulike fag på skolen i perioden høsten 2015- våren 2016.

Hva skjer med informasjonen som du har gitt til oss?

Alle opplysninger om deg blir anonymisert, som vil si at du ikke vil bli gjenkjent i det som skrives av forskerne i artikler eller rapporter. Dette prosjektet skal etter planen avsluttes høsten 2017, og da vil også alle personopplysninger og opptak om deg, bli slettet. Dette gjelder både intervjuet med forskerne og vurderingen av skoleprestasjonene som kontaktlæreren gjør.

Frivillig deltakelse

Det er du som bestemmer om du vil delta i denne studien, og du kan derfor når som helst trekke deg fra å delta uten at du trenger å ha en grunn for det. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Vi håper du har lyst til å delta for vi tror at det er viktig at barn selv kan fortelle oss voksne hvordan ting fungerer, for at vi kan jobbe bedre sammen for at alle barn skal få en god skolehverdag.

Hvis du har spørsmål og ønsker å delta kan du ta kontakt med Bente Heggem Kojan, mobil 93228223 eller Hilde Marie Thrana, mobil 90998288.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Ja jeg har fått informasjon om studien, og vil gjerne delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

- Jeg samtykker til å delta i intervju med forskere*
- Jeg samtykker til at forskerne får informasjon om hvordan kontaktlæreren min og jeg har vurdert mine skoleprestasjoner høsten 2015 og våren 2016*

Til foreldre

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

” Aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen ”

Bakgrunn og formål

Forskning viser at det er mange barnevernsbarn som har vansker i skolen, og som ikke får den oppfølging fra skolen som de er i behov for. Dette prosjektet har som formål å prøve ut samarbeidsformer mellom skole, foreldre og barnevern, for å bedre oppfølgingen av barn som trenger ekstra støtte i skolen.

De som er invitert til å delta i dette prosjektet er familier som har tiltak i barnevernet der barna bor hjemme med foreldrene. I tillegg skal ansatte i barneverntjenesten og ansatte i skolen delta.

Hva innebærer deltakelse i studien?

For foreldre innebærer deltakelsen et personlig intervju, der vi vil samtale om foreldrenes erfaringer med oppfølging fra skole og barnevern. Vi vil også invitere foreldrene til å komme med synspunkter på hvordan oppfølgingen av barnet i skolen kan bli bedre. Intervjuene vil bli tatt opp med digital opptaker.

For barna innebærer deltakelsen et intervju (etter samtykke fra foreldre og fra barnet selv). Temaene som tas opp i intervjuet med barnet handler om skole, fritid, familie og andre ting som barnet synes er viktig. Foreldrene vil på forespørsel kunne få se spørsmålene til barnet. I tillegg gjør barnets kontaktlærer ved skolen en vurdering av barnets skoleprestasjoner ved oppstart og ved avslutning av studien. Forskerne i prosjektet får informasjon om innholdet i denne vurderingen.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun forskere i prosjektgruppa som vil ha tilgang til personopplysninger og personopplysningene vil bli lagret for å ivareta konfidensialitet. Deltakerne vil anonymiseres og derfor ikke bli gjenkjent i publikasjoner fra prosjektet. Prosjektet skal etter planen avsluttes høsten 2017, og da vil også alle personopplysninger og opptak bli slettet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Hvis du har spørsmål og ønsker å delta kan du ta kontakt med Bente Heggem Kojan, mobil 93228223 eller Hilde Marie Thrana, mobil 90998288.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

Jeg samtykker også i at mitt barn kan delta i studien

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

- Jeg samtykker til å delta i intervju og fyller ut spørreskjema*
- Jeg samtykker til at mitt barn kan bli intervjuet*
- Jeg samtykker til at skolens kontaktlærer til barnet mitt gjør en vurdering av barnets skolepresentasjoner høsten 2015 og våren 2016, samt at disse opplysningene utleveres til forskerne i prosjektet*

OPPSTARTSSEMINAR

*Aktiv støtte til barnvernsbarn i skolen -
innovasjon i samarbeid med skole og barnevern*

PROGRAM

- Kl 12 Velkommen v/ prosjektlederne, professor Willy Lichtwarck og førsteamanuensis Bente Heggem Kojan, Høgskolen i Sør-Trøndelag
Presentasjon av deltakerne fra skole, barnevern, PPT og forskerteamet
Orientering om prosjektet

Lunsj (dekkes av prosjektet)

- Kl 13.45 Innblikk i intervjuene med familiene som deltar i prosjektet:
- *Hva forteller foreldrene? v/ førsteamanuensis Hilde Marie Thrana*
- *Hva forteller barna? v/ Bente Heggem Kojan*

- 14.30 Introduksjon til dialogkafe med erfaringsutveksling v/ Bente Heggem Kojan

Kort pause med muligheter for å fylle opp koppen med kaffe/te

- 14.45 Dialogkafe rundt spørsmålene:
A. hvilke barrierer er det i samspillet mellom skole, ppt og barnevern rundt barn med utfordringer i skolen?
B. hvilke muligheter finnes i samspillet sett fra skolens, ppts og barnevernets ståsteder?

- 1545 -16.15 Oppsummering og veien videre v/ prosjektlederne

Vi ser frem til å treffes 1.september 2015 kl. 12! Sted: Namdalshagen (Søren Thornæs veg 10).

Vi må vite hvor mange som kommer grunnet bestilling av mat, og påmelding skjer til bente.h.kojan@hist.no, m. +47 93 22 82 23 innen 23.august (gjerne samlet påmelding fra de ulike tjenestestedene).

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Midtveisseminar

«Aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen»

Fredag 23.oktober 2015

8.15-10.30 Foredrag om temaet skole-barnevern

v/ Prof. Bo Vinnerljung og dosent Per-Åge Gjertsen (se egen invitasjon)

11.00-11.30 Lunsj

11.30-15.30 Lukkete, parallelle veiledningsseminar

Teamene deles i to grupper (ledere fordeles på gruppene). Hver gruppe vil bestå av 4-5 team, ledere og veiledere. Hvert team legger frem hva de ønsker å prøve ut for å gjøre situasjonen i skolen bedre for barnet/ungdommen det kommende skoleåret. Teamene velger selv formen på presentasjonen (ca 20 min hvert team+20 min diskusjon/veiledning). Se egen oppgave til teamene. Pc og prosjektor er tilgjengelig på rommene for de som ønsker å bruke det.

Det gis veiledning i gruppene, og alle kan bidra med refleksjoner. Parallellseminar 1 styres av Hilde Marie Thrana og Bo Vinnerljung, og parallellseminar 2 styres av Bente Heggem Kojan og Per-Åge Gjertsen.

Velkommen til Høgskolen i Sør-Trøndelag, fakultet for helse – og sosialvitenskap!

Campus Tunga, Adresse Tungasletta 2.

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Husk å melde fra hvem som kommer og hvor mange som ønsker overnatting fra torsdag-fredag til bente.h.kojan@hist.no innen 5.oktober. Samlet påmelding fra de ulike tjenestestedene. OBS! Påmeldingen gjelder både foredrag og parallelle veiledningsseminar.

Invitasjon til åpent frokostseminar: Skolesituasjonen for barn i barnevernet

Senter for Barnevernforskning og innovasjon inviterer til åpent frokostseminar om temaet skole og barn med tiltak i barnevernet fredag den 23. oktober 2015.

Barn med tiltak fra barnevernet har dårligere odds for å klare seg bra i skolen enn andre barn. Nyere forskning har vist at det er mulig å gi barna bedre muligheter for å lykkes i skolen – dersom de får aktiv støtte til å mestre skolen faglig og sosialt. Med dette seminaret vil vi fokusere på hva som kan gjøres for å bedre situasjonen i skolen for barnevernsbarn i fosterhjem og institusjon, samt barnevernsbarn med hjelpetiltak i hjemmet. Vi får besøk av en av de ledende bidragsyterne på feltet, professor Bo Vinnerljung fra Stockholms Universitet, som har forsket på temaet barnevern barn og utsatte barns situasjon i skolen. I tillegg har vi med oss vår egen dosent, Per Åge Gjertsen som har lang erfaring fra arbeid med denne gruppen, og som er forfatter av flere bøker relatert til temaet. Begge deler av sin kunnskap og gir sine perspektiver på utfordringene. Ta frokosten sammen med oss denne morgenen!

Program

- 8.15 Enkel frokost og velkommen v/ leder Willy Lichtwarck, Senter for barnevernforskning og innovasjon
- 8.45 Skola/utbildning för utsatta barn - problem, möjligheter och interventioner v/ professor Bo Vinnerljung, Stockholms Universitet
- 9.45 Omsorg og læring i skolen v/ dosent Per Åge Gjertsen, HIST

Tid og sted:

Fredag 23. oktober kl 08.15-10.30

Høgskolen i Sør-Trøndelag, Institutt for anvendt sosialvitenskap, Campus Tungaveien (Tungasletta 2)

Seminaret er gratis. Begrenset antall plasser. Påmelding innen 18. oktober til bente.h.kojan@hist.no. (Gjerne samlet påmelding dersom det kommer flere deltakere fra samme arbeidsplass.)

Høgskolen i Sør-Trøndelag

T.v. Bo Vinnerljung
og t.h. Per Åge Gjertsen

VELKOMMEN!

ERFARINGSSEMINAR Aktiv støtte til barnevernsbarn i skolen

NTNU

Kunnskap for ei betre verd

7. Juni, Namdalshagen

PROGRAM

09.00 Velkommen v/ prosjektleder Bente Heggem Kojan

09.15 Erfaringsdeling SKOLENE (ca. 20 min til hver representant)

10.15 Pause

10.30 Erfaringsdeling PPT og BARNEVERN

Følgende spørsmål kan være til støtte i erfaringsdelingen:

1. Hvilke forventninger har vi hatt til prosjektet?
2. Hvordan har vi jobbet for å innfri disse?
3. Hvilke muligheter og barrierer har vi opplevd underveis?
4. Hva har vi lært? Hva vil vi ta med oss videre?

11.10 Kommentarer og diskusjon av innleggene

11.30 Foreløpige analyser fra intervjuer med ansatte og oppsummering v/ Hilde Marie Thrana

12.00 Lunsj

Institutt for sosialt arbeid er en del av Norges teknisknaturvitenskapelige universitet. Instituttet arbeider for høyere utdanning og forskning innen sosialt arbeid. Vi tilbyr bachelorstudier innenfor barnevern og sosialt arbeid, og masterstudier i barnevern, funksjonshemming og samfunn, og sosialt arbeid. Vi tilbyr også videreutdanning og et doktorgradsprogram i sosialt arbeid. Institutt for sosialt arbeid driver forskning, kunnskapsutvikling og formidling i tett samarbeid med brukere, praksisfelt og utdanning. Våre temaområder er barnevern og innovasjon; funksjonshemming; innvandring og integrasjon samt sosiale tjenester.

ISSN 2535-325X
NTNU, 2017
Institutt for sosialt arbeid
7491 TRONDHEIM
www.su.ntnu.no/ISA